FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De procuratoribus. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

a ¶Doli capaces. Qui dicantur doli capaces. Vide per Doc. in c.j. de deli. puero. car. in cle.j. de homi. doc. in c.j.§. quia verò de regu. libro vj. Lap. allegat exciij.

b ¶Idonea vel ſufficiens. Adde Bar. in l. prætoriæ. la iij. ff. de præto. ſtipu. Ang. in authē. de executore. in prin. Oldra. in ſuo cōſi. lxviij. intellige tamen ꝙ etiam intelligitur ſine fideiuſſoribus, licet ſint appoſita dicta verba ratione ſubiectæ materię ita Anto. de Bu. in c. fi. de reſti. ſpo. quem refert & ſequit̃ Alc. de Imo. in conſi. xxxv. col. iij. verſic. circa tertiam. in iiij. volu. Franc. Cur.

poſito ꝙ pœnitētia ductus reſtitueret poſt ea viuras: nihilominus remanet īfamis: qua infamia fuit inflicta oſsibus, & perpetuò durat etiā poſt peractam pœnitentiā. ſicut poſt finitam pœnam. vt ſ. e. l. ad tempus. & hoc tene mēti, quia vſurarij ſunt in magno periculo propter hoc. Et ſi inſtruerētur hæredes à fratre meo, facerent mihi competere querelam inofficioſi: tanquam turpi perſona hærede inſtituta. vt in l. fratres. j. de in-
2 offi. teſta. † Facit etiam ſi ſtatutum dicat ꝙ minor, vel mulier nō poſsit contrahere ſine præſentia duorum cōſanguineorum bonę vitæ & famæ: ꝙ ſi adhibeantur conſanguinei vſurarij non valeat contractus: quia nō ſunt bonæ vitæ nec famæ. Imò prodigi famæ ipſorum ſecundùm Bal. licet Iac. But. videatur dicere contrarium ꝙ verba ſtatuti debeant intelligi de hominibus diſcretis & cautis. & tales vſurarij ſunt magis cauti quàm alij. ſed Bal. truffatur de iſta interpretatione. imò verba debent intelligi vt ſonāt. Et adde quod notat Bal. j. de iureiurā. l. in bonæ fidei. per hanc l.

LEX XXI.

1 SI fratres. † Minor xxv. annis exercens artem ludicram, non efficitur infamis. hoc dicit. Secus in maiore, vt in l. prima. in princi. ff. eo. non ergo reputabatur hoc crimen in minore. ſicut nec negligentia non petenti tutorem, vel nō facienti vindictam de morte defuncti. vt j. ſi aduer. deli. l. fi. & ex qui. cau. in inte. reſti. eſt neceſ. l. j. & ſic non indiget reſtitutione. ſed alia delicta bene cadunt in
2 minorem ſicut in maiores, ſi ſunt doli capaces.[a] licet interdū minor pœna eis imponatur ratione ætatis. vt in l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. & no. ſ. eo. l. iij.

LEX XXII.

1 FIdem rumpens. † Condemnatus in actione pro ſocio de fide rupta, eſt infamis. Idem in quibuſdam alijs actionibus orientibus ex contractibus depoſiti & commodati. vt in l. j. ante fin. ff. eo. in iſtis tamen actionibus ex contractu orientibus requiritur ſentētia. nec ſufficeret tranſactio ad irrogandā infamiam. vt l. in actionibus. eo. titu. licet ſecus in orientibus ex delictis. vt ſ. eod. l. non damnatos. & ibi no. in glo. j. in fi. In tex. ibi. [ſuo nomine.] id eſt ex contractu celebrato cum eo. ſecus ſi hæreditario nomine. & ex celebrato cum defuncto. Item ſecus ſi procuratorio nomine. Non ſunt alia.

De procuratoribus. *Rubrica.*

2 *Litis conteſtatio legitimat perſonam procuratoris, ſicut cautio rati.*
Procuratoris perſona qualiter etiam legitimetur per interlocutoriam iudicis, & non compellatur cauere de rato. & quid ſi probetur contrarium?
3 *Cautio quando intelligatur cum fideiuſſoribus?*
4 *Procurator comparens coram arbitro, ſi de ipſius mandato dubitatur, quòd non teneatur cauere quòd dominus habebit ratam ſententiam arbitri, nec ipſe dominus teneatur eam ratam habere, ſi vult ſoluere pœnam: & ſi litigaret coram iudice, non tenetur cauere, quòd habebit ratam ſententiam, ſed factum ipſius procuratoris ſic.*
5 *Quando dicatur eſſe dubium de mandato, ad hoc ut procurator admittatur cum cautione rati. & nume. 6.*
6 *Procurator actoris ſi non habeat mandatum, cautius eſt quòd admittatur cum cautione rati, ſi nulla aut parua ſit iniuria reo, cum ſibi ſit cautum de ſua indemnitate.*
7 *Qualiter probabit procurator de mandato?*
8 *Procurator actoris quando eſt certum quòd habet mandatum admittitur etiam ſine cautione rati: ſed ſi conſtat quòd non habet, non admittitur etiam cum cautione rati: niſi ſit coniuncta perſona, & in quibus caſibus admittatur, & quid operetur cautio rati?*

LEX I.

1 CAutio. † Procurator actoris cauet de rato, quando eſt dubium de eius mandato. hoc dicit. Sed procur. rei cauet de iudicato ſoluendo, etiam ſi nō ſit dubium de mandato. vt in l. j. j. de ſatiſdan. Et quę ſit ratio diuerſitatis. dic vt ibi no. & in l. non ſolùm. §. qui alieno. ff. eo. & ibi
2 plenè per glo. de materia huius l. † In tex. ibi. [tunc exigitur.] dic ſcilicet ante li. conte. poſteà verò non cōpelleretur cauere: ſi ſimpliciter fuit admiſſus. quia litis cōteſtatio legitimat perſonā procuratoris, ſicut cautio rati. vt ff. e. l. Pomponius. §. ratihabitionis. & l. inter quos. §. alieno. ff. de dam. infe. Eſt etiā tertius modus legitimandi perſonā procuratoris, ſcilicet per interlocutoriā iudi. ſi pronūciat ipſum habere legitimā perſonā ad agendū. & tunc etiā non compellitur de rato cauere. de hoc dic vt no. j. eo. l. licet hæc tamē vera. niſi probetur contrariū, ꝙ mandatū non habeat. vel dic ꝙ hic nō prodeſt allegāti quouſq; lis durat, poſtquā legitimata eſt perſona. ſed ea finita, tūc nō obſtāte legitimatione prędicta poteſt opponi & probari ꝙ mandatū non habebat. quod dic vt no. in d. l. licet. in gl. magna in prin. ibi. [quare dicitur actiuè & paſsiuè.] vide quod no. per hanc glo. in l. ij. circa fi. ff. de duo.
3 reis. per Bar. in duplici ſignificato nominum verbalium. † In gl. ibi j. [de ver. ſigni. l. ſancimus.] dic ꝙ quādo verbū cautio profertur à l. prætoria, intelligitur cū fideiuſſoribus. vt in l. j. de præto. ſtipu. & ſic ſumitur cautio pro ſatiſ. Si verò à lege ciuili, intelligitur de ſimplici cautione ſine fideiuſſoribus. vt d. l. ſancimus. niſi
b addatur verbū idonea, vel ſufficiens.[b] vt l. ſi mandato. Titij. §. fi. ff. man. & in l. ſi debitori. ff. de iudi. Lex autē iſta eſt ciuilis, tamē iſta cautio originaliter fuit inuēta ab edicto prætoris. & ad illud habuit hic reſpectū imperator. ideo illud verbū ſumit̃ pro ſatiſdatione ſicut in originali edicto prætoris. vel ſumitur in ſignificato gñali, nō ſpeciali. ſecundū glo. Nā ſub iſto generali vocabulo plures ſpecies cōprehenduntur, ſcilicet cautio ſatiſdatoria cū fideiuſſoribus. & cautio ſimplex ſine fideiuſſoribus. Si ergo ſumatur in ſignificato ſpeciali ponitur pro ſatiſdatione. ſi autē ge-
4 nerali, non obſtat contrarium de l. ſancimus. † In gloſ. ibi. [l. non diſtinguemus.] §. pe. Tu dic melius ꝙ procurator cōparens coram arbitro, ſi de ipſius mandato dubitatur, nō tenetur cauere ꝙ dominus habebit ratā ſententiā arbitri. Nam nec ipſe dominus tenetur eam ratam habere, ſi vult pœnam ſoluere. & quia etiā ſi litigaret coram iudice, nō tenetur cauere iſto modo ꝙ dominus habebit ratam ſententiā. ſed ꝙ habebit factum ſuum ipſius procuratoris, ſcilicet ꝙ litiget coram arbitro, vel iudice, vel ꝙ habebit ratum compromiſſum. & ita declaratur per glo. in illo §. pen.
5 Tene mēti. † In glo. ibi licet reus negaret, & procurator cōfiteretur ſe nō habere mandatū ab his, non diceretur eſſe dubiū vel incertum de mandato: quantùm ad hoc vt admittatur cū cautione rati. imò certū eſt de non mandato. & ſic non admitteretur, etiā ſi vellet de rato cauere: niſi eſſet coniuncta perſona quæ admittitur. etiam ſi conſtet eam nō habere mandatū. vt j. eo. l. exigendi. & ff. eo. l. ſed & hæ. in prin. dummodo non conſtet de contraria voluntate dñi. vt in l. Pompo. §. fi. eo. titu. Bar. & Doc. quaſi oēs videntur reprehēdere hanc glo. in contrariū vult ꝙ etiam ſi procurator nullam fidem facit de mandato plenā, vel ſemiplenam, ſed ſolùm aſſerit ſe habere, & reus negat, ꝙ propter hoc dicitur effici res dubia. & ſic admittatur cū cautione rati. Nam ex hoc ſequeretur ꝙ negatio noceret ipſi reo neganti. quia ſi nō negaret, non admitteretur procurator cum cautione rati, quando nullo modo probet. quia paria ſunt non eſſe, & non apparere. vt in l. duo ſunt Titij. de teſta. tute. & in l. in lege ff. de contrahen. emp. Et ſic diceretur eſſe certum de non mandato, ſicut ſi confiteretur non habere: ſed negatio facit rem dubiam ad commodum negantis. non autem ad incommodum. & ita loquitur. l. quam glo. allegat. Præterea quando actor nihil probat, & reus negat, non dicitur res eſſe dubia: imò clara pro reo, vt ſimpliciter abſoluatur. vt in l. qui accuſare. ſ. de eden. & tunc dicitur dubia quando actor ſemiplenè probat: quo caſu reus non abſoluitur ſimpliciter. ſed defertur iuramētum vel ſibi, vel actori, propter dubium.
6 vt l. admonendi. ff. de iureiuran. † Ideo concludunt Doc. ꝙ tunc dicitur eſſe dubium de mandato reo negante, & procuratore aſſerente, quantùm ad hoc vt admittatur cum cautione rati: quando procuratori aliquam fidem facit de mandato, ſed non plenā: vt quia habet vnum teſtem, vel literas domini non authenticas, vel quia ſunt penes eum inſtrumenta cauſæ, ex quibus reſultat aliqualis præſumptio. ar. eius quod no. in l. fi. j. de pac. conuen. & tunc admittitur cū cautione rati. aliâs nullo modo. & dicunt hoc probari in ſimili. in l. iij. §. cauſæ. ff. de carb. edic. Iac. But. tenebat glo. ſimpliciter. & do. Rapha. ipſum ſequitur. quia ſi procurator affirmat, & reus negat, nec eſt certum ꝙ habeat, nec etiam ꝙ nō haberet. vtrunq; enim eſt poſsibile ergo dubiū eſt vel incertū. & ſi ita eſt, locus eſt huic l. Præterea ſi re vera habet mādatum ſit iniuria

ria domino ſi non admittitur. & contra hanc iniuriam nõ pro uidetur. Sed ſi non habeat, tunc poſito ꝙ admittatur cum cautio ne rati, aut nulla, aut parua, fit iniuria reo: cũ ſibi ſit cautũ de ſua indemnitate. ideo cautius eſt in dubio falſum procura. admitti cũ cautione rati, poſtquam reus ex hoc non dãnificatur, quã ipſum expellere: etiam ſi cauere velit. cũ ſit poſsibile ꝙ mandatum ha beat. & ſic fieret iniuria domino. & ad ipſum non prouideretur ſi nullam fidem faciat de mandato etiam ſemiplenam, poſtquã aſſerit ſe habere: & de contrario non cõſtet. ſi vult cauere, debet admitti. quæ opi. ſatis placet. poſtquam eſt. de. mente. glo. Et ad contrarium de l. actor. j. de proba. facilè reſpondetur. quia ibi reo negãti nullo modo prouideretur ſi actor admitteretur per cau tionem rati. & vide iſtam. q. in Spe. eo. tit. §. ratione formæ, ꝙ ibi habetur in addi. † Sed reſtat dubium difficile. qualiter probabit procura. de mandato. dicit Pet. quòd nõ poteſt probare niſi per inſtrumẽtum celebratum inter ſe & dominũ. quia reus illud in ſtrumentum poterit producere contra dominũ: ſi habebit pro ſe ſententiam, non poſsit venire contra eum ſi ſit celebratum cum eo. &

1 faciet fidem contra eũ. Si velit probare per teſtes, non de bet audiri reo contradicente. quia examinatio teſtium fit inter procuratorem & reum. & ſic non faceret fidem contra dñm, qui non fuit ad hoc citatus. Vnde ſi admitteretur procur. & poſteà obtineret ſentẽtiã, & dñs nollet eã habere ratã, & diceret ſe nõ de diſſe mãdatũ nõ poſſet reus ſe ex illis teſtibꝰ iuuare cõtra dñm, cui præiudiciũ non faciunt. vt j. res inter alios acta. per totum. et ita tenet Pet. Sed Gul. de cug. contra. per l. ſi procu. abſentem. ff. eo. vbi dicit eſſe caſum. quod etiam tenet Bar. Et ad rationẽ Pet. reſpondet qđ imò atteſtationes receptæ inter proc. & reũ faciẽt fidem contra dñm, quia in hoc dubio procurator habuit legiti mam perſonã ad faciendũ hoc declarari. ſicut in ſimili qñ oppo nitur exceptio incõpetentiæ iudi. ipſe iudex habet in dubio legiti mã perſonã pronũtiandi ſe iudicẽ. & poſito ꝙ non ſit, ꝓnuntia tio facit ipſum iudicẽ: ſi nõ fuit appellatũ. l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. Quæ ſimilitudo eſt ſatis extranea, & cõtra omne debitum rõnis. ꝙ factũ procuratoris falſi facientis examinari teſtes, poſsit facere præiudiciũ dño abſenti. vt ſic ſibi noceat ſententia lata ꝓ reo, niſi probet falſitatẽ teſtiũ per. l. in cauſæ. §. j. ff. eo. Ideo opin.

* Pet. magis videtur ratione & æquitate. Nec ob. l. ſi procuratorẽ. ff. eo. dum dicit literis eius approbatis. nã debet intelligi. ſ. per cõ feſsionẽ rei qui cognoſcit literam dñi. ſed ſi negaret, non poſſet probari per teſtes ꝙ ſint ſcriptæ manu dñi, quantũ ad hoc vt ꝓ curator admittatur. bene tamen teſtes faciunt indicium vt admitta tur cum cautione rati, non autem ſine cautione rati. licet Guli. & alij qui tenent aliam opi. velint ꝙ admittatur etiam ſine cautio ne. In gl. ibi. [reſpondeo ſic.] dic tñ non remanebit cautio præ toria quæ requirit fideiuſſorem: ſed potius erit conuentionalis.

§ vt l. in ſtipulationibus. cum ibi notatis. ff. de verbo. oblig. † In gl.

* ibi. [Item diſtingue.] dic ꝙ in primo caſu qñ eſt certum quòd ha bet, quia plenè probauit, admittitur: etiam ſine cautione. vt in. d. l. ſi procuratorem. & l. ne ſatiſdatio. rem rat. hab. licet in con trarium faciat. l. ſi ſine. §. cum autem. eodẽ titul. vbi patet quòd etiam tunc vtilis eſt cautio rati. quia licet dominus de iure non poſsit venire contra poſtquam dedit mandatum: poteſt tamen venire contra de facto. & ſic committeretur ſtipulatio cõtra pro curatorem & eius fideiuſſores ad expenſas litis: quia eas non recu perat à domino poſteà veniente contra de facto. Sed ſi cautio non eſt præſtita, non habet reus regreſſum contra procurato rem poſtquam oſtendit mandatum quia non tenetur ex eo qđ dominus de facto fecit. & ille text. ſemper fecit me dubitare. dic vt ibi tetigi. nam video quod etiam do. Raph. dubitauit. quia di cit arg. contra. in d. l. ſi ſine. §. cum autem. & non ſoluit. Item qđ ſuprà dixi procedit quando mandatum eſt legitimum & ſuffi ciens alias haberetur pro non mandato. & non admitteretur ſi ne cautione. vt l. illud. in fi. cum l. ſeq. ff. de mino. Item procedit quando non dicebatur mandatum fore reuocatum. quia tunc mandatum prædictum, licet probatum reuocaretur in dubium: & ſic debent caueri. vt l. vulgo. ff. de admi. tuto. In ſecundo ve rò membro quando conſtat quod non habet: non admittitur: etiam ſi velit de rato cauere. Fallit in coniuncta ꝑſona vt ſ. dixi. Item in caſu l. non tantum. ff. de appella. Sed ibi potius ſuo no mine appellat quam nomine condemnati, vt ibi patet. In ter tio verò caſu quando eſt dubium, admittitur cum cautione rati. Fallit in caſu l. quæ ita. §. j. ff. ad Trebel. per a rationẽ de qua ibi. Item fallit in eo qui vel let agere procuratorio nomine ad exigen dum pecuniam. Nam oportet ꝙ plenè pro bet mandatum: nec admittitur cum cautio ne rati. vt no. in l. non ſolùm. §. quæ alieno. ff. eo. per glo. quod etiam tenent Doc. exce pto Bar. qui tenet contrarium in l. ſi ſine. ff. rem ratam habe. dic vt ibi. Paulus.

¶ Teſtes. Adde Ang. in cõſi. cxci. & adde ꝙ mandatum ad cõ trahẽdum matrimo nium probatur per teſtes. & hæc eſt cõ munis opi. ſecundũ Alex. de Imo. in cõſi lio cxlix. col. pe. ver. nec dicatur in v. vo lumi. Franciſ. Cur.

2 *Pœna ſi uenit applicanda parti, dicitur cauſa ciuilis, ſed ſi fiſco, dicitur criminalis: & an in ea poſsit interuenire procurator?*

3 *In cauſa appellationis an ſit præſtanda cautio de iudicato ſoluẽdo, ſi fuit præſtita in cau ſa principali, & quid ſi non fuit præſtita, ſed poſt litem conteſtatam fuit legitima ta perſona procuratoris rei?*

LEX II.

1 CVm rem. † In cauſa pecuniaria principali vel appellationis, poteſt interuenire pro

2 curator. hoc dicit. † In tex. ibi. [rem pecuniariam eſſe dicas.] dic quia fuit actum ex contractu vel quaſi ad pecuniam vel rem æſtimabilẽ per pecuniam, vel ex delicto vel quaſi ad pœnam applicandam parti. & ſic dicitur cauſa ciuilis: in qua ſine dubio põt interuenire procurator, tam in cauſa prin cipali, quàm appellationis. vt l. j. §. vſus. ff. eo. Si verò ad pœnam applicandam fiſco, & ſic erat cauſa criminalis. vt no. in l. agraria. de ter. mo. tunc eſt dubium an poſsit interuenire procu. & gloſ. videntur ſentire ꝙ ſic. quia volunt ꝙ quando imponitur pœna

* à relega. infrà poſsit interuenire. Secus ſi ſuprà. vt no. in l. ſeruũ quoq;. §. publicè. ff. eo. alter. contra argu. huius textus. à cõtrario

* ſenſu. dum vult quod ideo hic admittatur quia erat pecuniaria, id eſt ciuilis. Si verò criminalis, licet pœna eſſet pecuniaria, tunc ſecus. vt innuit hic. & ita tenet Pe. dic vt no. in l. pe. §. ad crimen. de publi. iudi. In tex. ibi. [ſolennibus impletis.] dic glo. intelligit, id eſt præſtita cautione vel ſatiſdatione de iudicato ſoluendo. & tunc iſta mulier quæ quęſiuit ab Imperatore, erat rea. vel dic de rato ſi non probaretur mandatum. & tunc erat actrix. & lata fuit

3 ſentẽtia pro ſe à qua aduerſaria appellauit. † In glo. ſuper verbo. [appellationi.] oppo. vt in gloſ. contra tex. ꝙ non ſit præſtanda cautio de iudicato ſoluẽdo in cauſa appellatiõis. quia ſi fuit prę ſtita in cauſa principali, durat in cauſa appellationis. & ſic ſuper flua iterũ interponeretur cauſa. nam debet durare quouſq; cau ſa fuit finita. ſed ſi non fuit præſtita, tunc ſi poſt lit. conte. fuit le gitimata perſona procuratoris rei, vt amodo non poſsit compel li præſtare dictam cautionem, ſicut nec cautionẽ rati. vt l. Pom ponius. §. ratihabitionis. ff. eo. ita ſentit gl. quam no. propter hoc glo. ſoluit tribus modis. primo quod hic non erat cauſa appella tionis. ſed principalis. & non erit lis conteſta. & dum dicit appel lationi. exponit, id eſt interpellationi. Sed truffa eſt. quia deſtruit literam. Vnde ſoluit ſecundò. ꝙ in cauſa principali non fuit præ ſtita: quia iſte maritus in illa cauſa non interuenit. ſed nũc inter uenire vult in cauſa appellationis. Vnde neceſſe habet legitima re ſuam perſonam quæ nunquam fuit legitimata. vt in l. ij. de cõ ſor. eiuſ. lit. Nam conteſtatio pręcedens non legitimat perſonam procura. poſteà interuenientis. & iſta eſt ſatis bona. Vel tertiò poteſt intelligi ꝙ interuenit & ſatiſdedit. Tamẽ illa ſatiſdatio fi nit per ſententiam: quia non habet effectũ niſi in ſententia illius iudicis, coram quo fuit interpoſita. quia illi tantùm ſententiæ vi dentur fideiuſſores ſe ſubieciſſe: cum agitur ab illa ſententia, & fuit appellatum. & ſic non tranſiuit in rem iudicatam, & fideiuſ ſores ſunt liberati: quia poſito ꝙ per iudicem appellationis con firmaretur illa ſententia, non mitteretur executioni illa ſententia prima. ſed ſecunda. vt l. furti. §. j. & ibi no. ff. de infa. & illi ſecun di fideiuſſores ſe non ſubiecerunt. & de hoc eſt caſus in l. cum apud Sempronium. ff. iudi. ſol. & in l. iij. in princi. ff. eodem titu. Ideo neceſſe erat eam renouare. argu. in l. ſi filiuſfami. ff. de dam no infecto. ita vult iſta gloſ. Breuiter dic de iſto articulo, vt ple nè no. in dicta l. cum apud. ff. iudi. ſol. per Barto. quæ eſt ſingula ris. In fin. glo. ibi. [ſed curator non.] Ratio diuerſitatis eſt. quia procurator datur à minore, & poteſt reuocari pro libito volun tatis. ſed curator datur minori. & non poteſt reuocari per mino rem. & ideo de minori agitur præiudicio. quia poſſet maritus da mnificare vxorem, ſi eſſet eius curator legitimus. Et ab ea non poſſet reuocari. Non ſic ſi eſt procurator.

a ¶Prima citatio. Adde de hoc & dic vt p Barb. in conſil. xviij. colum. iij. in j. volu. Franciſ. Cur.

b ¶Contumacia procuratoris. Adde Bar. in l. cum à matribus. C. qui petãt tutores. Bald. in l. ſi procurator. ff. de condi. inde. & in l. j. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. & quando contumacia procuratoris noceat dño. vide per Alex. de Imo. in cõſi. xlix. col. ij. ver. & ſi procurator. & in cõſi. xcv. col. iiij. & v. in ij. vo. & in conſi. lxxxiiij. in fi. in j. volu. & ibi quid de machinatione. Franciſ. Cur.

c ¶Mulier non poſsit eſſe. Adde gloſ. in c. non ſolent. ij. q. vj. & gl. in c. dilecta. de cõfirm. vti. vel inutili.

d ¶Nõ poteſt eſſe procurator. Adde Arch. in c. ſcriptũ. vj. q. iij.

1 *Prima citatio, an poſsit incipere à procuratore rei?*
3 *Iudex poteſt amouere ab adminiſtratione, illum qui contumaciter abeſt, & dominum non defendit, & quid in procuratore?*
4 *Contumacia procuratoris, quando noceat domino?*

LEX III.

1 EVm qui. † Ex contumacia adminiſtratoris poteſt ipſe ab officio remoueri vel contra principalem admiſſionem in poſſeſsionem ex primo decreto perueniri. hoc dicit. iſta l. multum ſingularis ſecundùm Barto. Alij contra. quòd propter ſolam contumaciã procura. poſsit procedi admiſsionẽ. ſed debet requiri ipſe dominus abſens iteratò. & eius amici & conſanguinei. & ſi nullus comparet ad defendendum, fit miſsio ex eo quòd non defenditur. & hoc probat iſte tex. dum dicit. [deliberauit autem prætor, ſi non &c.] Sed ſi opin. Barto. eſſet vera, non expediret aliam deliberationem facere. ſed ſufficeret procuratorem non comparuiſſe, neq; defendiſſe. & hæc opi. placet. quam tenet domi. Raph.
2 † Nota. primò ſecundùm Barto. quòd pri-
a ma citatio[a] poteſt incipere à ꝓcuratore rei, facit l. ſolent. de alimen. & ciba. lega. & hoc quando habebat legitimum mandatum ad cauſas, vel generale, vel ſpeciale in hac lite. Sed gloſ. in capitu. cauſam. de do. & contuma. dicit primam citationem debere fieri de ipſo principali. & ſi non comparet, poteſt poſteà citari procurator. & dicit Barto. quòd ſine dubio iſta practica melior eſt. Sed dic quòd iſtud procedit principali exiſtente in ciuitate, vel prope. ita ꝙ de facili poteſt citari. aliâs poſſet procedere ſimpliciter primum dictum. facit l. j. §. primo.
3 vel ſecundo. ff. de libe. agno. † Nota. ſecundò quòd iudex poteſt amouere ab adminiſtratione illum qui cõtumaciter abeſt. & dominum non defendit. ſed hoc videtur habere locũ in tutore, vel curatore, vel alio legitimo adminiſtratore. Nam illi ſicut dantur à iudice, ita poſſunt à iudice remoueri. non ita videtur in procuratore. quia ille non datur à iudice, ſed à parte. ideo non pertinet
4 ad iudicem alicui prouidere de procuratore. † Not. tertiò quòd
b contumacia procuratoris[b] nocet domino in his quæ ſunt modici præiudicij, ſcilicet vt perueniatur ad miſsionem ex primo decreto contra dominum. non in his quæ ſunt magni præiudicij, quod perueniatur ad ſecundùm decretum. vt l. hoc amplius. §. fi. de dam. infect. ſecundùm Barto. Tu dic melius, vt ſ. dixi. quod hic non peruenitur ad primum decretum propter ſolam contumaciam procuratoris. & vide hoc quod nota. in Specu. de actore. §. primo. verſi. ſed quæritur vtrum pater.

LEX IIII.

1 QVia abſente. † Abſens ex cauſa probabili & neceſſaria ſi non fuit legitimè defenſus, & lata ſit contra ipſum ſententia, reſtituitur ad totam cauſam, vt ſententia de nouo feratur. & non dicitur legitimè defenſus, ſi pro ipſo comparuerit vxor eius. cũ
c mulier non poſsit eſſe procuratrix etiam ſui mariti. hoc dicit. Reſtituitur etiam ad proceſſum agitatum eo abſente, vt poſsit fieri de nouo ſi non eſt agitatus vtiliter. Vnde dicitur reſtitui ad hermodicium. vt no. in l. fi. ff. de in integ. reſti. Opponi. primò quòd iſte non reſtituatur niſi ad appellandum. vt ff. de in integ. reſti. l. fina. Solu. ibi fuit legitimè defenſus. hic non. Item opponi. quòd non ſit neceſſaria reſtitutio: quia ſententia eſt ipſo iure nulla, poſtquam proceſſus fuit agitatus illo abſente: quia nõ potuit lis conteſtari: cum conteſtatio requirat præſentiam, & ſententia lata lite non conteſta. non valet. vt not. in l. fina. §. illud. de tempo. appella. propter. hoc dicit gloſ. quòd iſte ſe abſentauit poſt litem conteſta. & ſic verus proceſſus fuit agitatus ipſo abſente, & citato ad domum, aliâs ſi non interueniſſet citatio prædicta. ſimiliter non valeret. l. ad peremptorium. cum l. ſequen. ff. de iudi. Tertiò opponi. quòd non reſtituatur niſi in caſu quando reliquiſſet procura. qui mortuus fuiſſet. vt l. necnon. in princip. ff. ex quibus cauſis maiores. Solu. ibi quando fuit abſens ex cauſa probabili, non tamen neceſſaria. vt ſtudiorum. Hic verò debet intelligi quando eſt neceſſaria, puta reipublicæ. & omnia iſta colliguntur ex gloſſa prima. & iſta proſequere vt nota. in l. finali. ff. de in integrum reſtitutione.

2 *Procurator actoris, an poſsit repelli ab agendo, ſi non habet etiam mandatum ad defendendum in cauſa reconuentionis?*

LEX V.

1 ACtionem. † Procurator actoris non admittitur ad agendum, niſi defendat dominum in cauſa reconuentionis. hoc dicit. Venio ad caſum. In tex. ibi. [ſi non eum defendat.] dic. dum tamen defendere poſsit arbitrio boni viri, vt in cauſa ciuili mouẽda per reum contra dominum. ſed in criminali non tenetur defendere. quia non poſſet etiam ſi vellet. ſecundùm Pet. & Cyn.
2 † Item videtur quòd debeat habere mandatum ad defendendũ in cauſa reconuentionis. aliâs non cenſetur mandatum legitimum, & contra inſtrumentum poſſet obijci. vt nota. in Specul. eo. titu. §. j. verſi. Item exigitur quòd licet habeat. In gloſ. ibi. [ſi reus ſtatim agere vult.] dic ſcilicet ipſe reus, id eſt ſtatim reconuenire. ſi autem nõ ſtatim, ſed ex interuallo. tunc glo. vult quòd procurator actoris debeat cauere cum fideiuſſoribus de defendendo, quando reus vellet agere. Pet. contrarium dicit. quia hoc non reperitur iure cautum. & quia ſequeretur abſurdum, quòd eſſet in poteſtate rei procuratorem actoris ſemper repellere. diceret enim ſe velle reconuenire dominum in mille marchis auri. & ſic non reperiret procura. qui vellet pro eo fideiubere. Glo. verò in l. ſed & hæ. §. defendere. ff. eo. limitat quod hic dicit glo. vt procedat quando reus nõ haberet iura ſua in promptu. vt nunc poſſit agere. & de hoc facit fidem iudici. nam æquitas ſuadet vt ſibi prouideatur, & iudex poterit ſibi ſtatuere certum tempus infra quod agat. argu. l. ſi quis libertatem. poſt medium. ff. de peti. hęreditа. quod ſi non fecerit, liberati ſint fideiuſſores. Sed ſi non oſtẽderet iuſtam cauſam quare nunc non agat, locum habet opi. Pe. & iſtam videtur tenere Barto. & dicit eſſe caſum. in l. j. j. de ſatiſ. quòd teneatur cauere. facit l. & ideo. §. ſed ſi pater. ff. rerum amo
* tarum. iuncta l. j. §. ſed cùm poſsint. ff. de colla. bono. Et notandũ quod cum incipit defendere: tenetur cauere de iudicato ſoluendo, tanquam procurator rei. in qua cautione continetur clauſula de defendendo in tota l. Pe. autem ad illam l. j. de ſatiſ. reſpondet. ſed diſtinctio de qua ſuprà communiter approbatur.

LEX VI.

1 REum criminis. † Accuſatus vel inquiſitus de crimine, quouſq; pẽdet proceſſus non poteſt eſſe procurator alterius ad iudicia. propter hoc contra inſtrumentum in cauſa procuratoris deductum poteſt obijci quod non eſt legitimus procurator. quia contra ipſum pendet inquiſitio vel accuſatio coram iudice maleficiorum. & dicit Petrus quòd nõ refert de quo crimine, quia iſte tex. loquitur indiſtinctè. & ſic etiam de leui crimine. Sed aliqui dicunt quòd debet intelligi ſcilicet de crimine capitali: præcedens magis placet. vt tendat ad purgationem innocentiæ antequam pro alio admittatur. Iſta tamen exceptio eſt dilatoria. ideo debet opponi ante lit. conte. poſteà verò non poſſet opponi. ſicut cæteræ dilatoriæ. vt infrà eodem. l. ita demum. & hoc vult gloſſa.

2 *Clericus quòd non poſsit eſſe procurator alterius, ſi eſt conſtitutus in ſacris, uel habeat beneficium eccleſiaſticum, cui debet intendere. & quid in monachis?*

LEX VII.

1 MIlitem. † Miles non poteſt eſſe procurator[d] alte-
d rius, etiam coniunctæ perſonæ. hoc dicit. Et hoc ne abſtrahatur ab officio militiæ in damnum reipublicæ pro factis alienis. Sed pro proprijs bene poteſt agere. vt infrà eadem. lege, qui ſtipendia. In gloſſa, ſuper verbo. [reſcripto.] ibi. [de precibus imperatoris offerendis. lege, quoties.] vbi per reſcriptum poteſt tolli exceptio dilatoria. & hic dicitur contrarium. Dum dicit textus. [ex ſacro reſcripto.] nam iſta excep. tu es miles. ideo non potes eſſe procurator, eſt dilatoria. vt j. codẽ. l. ita demum. gloſ. ſoluit tribus modis. tene vltimam. quam declara hoc modo, quia contrarium loquitur in

in exceptione dilatoria: quę non fuit inuenta pro vtilitate rei publicæ. ſed iſta ꝙ miles non poſsit exercere procu. pro alio, fuit inuenta pro vtilitate reipublicæ. Ideo reſcriptum per quod iſta exceptio tolleretur, tanquam ſubreptitium non valeret. vt l. nec damnoſi. ſ. de preci impe. offe. & in l. fi. ſ. ſi contra ius vel vti. pu. Niſi diceret non obſtante quacunq; l. contrarium diſponente. Et non exprimeret illam l. vt no. in d. l. fi. per Doc. & in authē. quibus modis natu. effi. ſui. §. fi. † In ea. glo. ibi. [an autem idem in clericis.ᵃ] dic Doc. dicunt ꝙ ſic. ſi ſunt conſtituti in ſacris, vel habent beneficium eccleſiaſticum: cui debent intendere: aliâs ſecus ſicut in officio tutelæ diſtinguetur. vt no. ſ. de epiſc. & cleri. auth. presbyteros. & l. generaliter. Item & monachiᵇ etiam ſi non ſunt clerici, non poſſunt eſſe procuratores laicorum. vt in dicta authentica presbyteros. in fine.

1 Procurator quando ante litem conteſtatam poſsit alium ſubſtituere?
2 Procurator habens poteſtatem ſubſtituendi alium nō ſpecificata aliqua perſona, an poſſit ſubſtituere quem vult?
3 Poſtquam talis procurator alium ſubſtituit, an poſsit eum reuocare?
4 Si dubitatur de iſta ſubſtitutione, an debeat ſubſtitutus cauere quòd ſubſtituens habebit ratum, an autem quòd ipſe dominus?
5 Procurator conſtitutus ad negotia cum generali mandato, poteſt quandocunque ad negotia procuratorem conſtituere, & ſi vellet quē debeat ſubſtituere, an agere poſsit.

LEX VII.

1 QVod quis ſibi. † Procurator ad lites conſtitutus, non poteſt ante lit. cō-
2 teſta. alium loco ſui ſubſtituere. h. d. † In tex. ibi. [exigere tibi mandauit &c.] & ſic loquitur in procu. actoris. Idem in procura. rei. vt ante litem conte. non poſsit alium loco eius ſubſtituere. hoc tamen verum. niſi ſatiſdediſſet de iudicato ſoluendo, quia tunc loco domini haberetur. l. antepe. ff. eo. & facit l. defunctus. eo. ti. & ſic poſſet ſubſtituere. ita no. in Spec. eo. ti. §. j. ver. ſed nunquid defenſor. Bal. tamen hic videtur aliqd ſentire quòd quantum ad effectum de quo in iſta l. non habeatur loco domini. Item intellige hanc l. niſi talis procurator habeat poteſtatem ſubſtituendi. nam tunc poſſet, dummodo exprimeretur certa perſona quam ſubſtituere poſſet ſecundùm quoſdā.
3 per l. ij. ff. eo. † Sed certè hodie determinatum eſt in c. j. extra eo. ti. lib. vj. ꝙ etiam ſi non fuerit ſpecificata perſona, valeat iſta poteſtas ſubſtituendi in inſtrumento procurationis. & ſic poterit ſubſtituere quem vult. hoc tamen verum. ſi talis procurator principaliter conſtitutus erat habilis ad officium procurationis exercendum ſed ſi inhabilis: vt quia miles, vel mulier, vel religioſus, tunc ſi data eſt ſibi poteſtas ſubſtituendi alium: an poſsit ſubſtituere, poſito ꝙ ipſe non poſsit per ſe exercere. & ſic an ſit habilis ad ſubſtituēdum, vel non. dic vt plenè no. in cle. religioſus. eo. ti. Et ꝙ poſsit ſubſtituere, Legiſtæ ſolent allegare tex. cum glo. in l. cum eſſent. §. fi. vel in prin. ff. de ſer. ruſti. prædi.
4 vbi glo. allegat iſtum tex. in ar. ad hoc. † Item an poſtquam talis procurator alium ſubſtituit, poſsit eum reuocare? dic vt habetur hodie in c. is qui. eo. ti. li. vj. Et adde quod no. per Bar. de iſta materia in l. ſi procuratorem. §. j. ff. man. Item ſi dubitatur de iſta ſubſtitutione, an debeat cauere ꝙ iſte ſubſtituens habebit ratum. An autem ꝙ ipſe dominus principalis, videtur diſtinguendum. an ſubſtituerit ex eo ꝙ litem erat cōteſtatus. & ſic ſit effectus dominus litis. & tunc qui ſubſtituit nomine ſuo, & ex iure in eius perſonam translato, debebit cauere ꝙ ipſe ſubſtituēs habebit ratum. Si verò non erat lis conte. ſed ſubſtituit propter poteſtatem ſubſtituendi ſibi datam. tunc quia non ſubſtituit iure ſuo, ſed domini, debebit cauere ꝙ dominus habebit ratum. de hoc no. in d. §. j. & in l. ij. de cura. bo. dan. Item prædicta procedunt quando procurator vellet ſubſtituere in tota cauſa, quę erat aliena, non ſua. Sed pone ꝙ diſceptabatur an haberet ſufficiens mandatum, vel non. & ſuper hac diſceptatione ipſe vult procuratorem ſubſtituere ante li. cōte. an poſsit? dic ꝙ ſic. quia iſta eſt cauſa propria, ſua, non aliena. ita no. eo. ti. in Spe. §. ratione formæ. ver. porrò. & no.
5 in l. licet. † In glo. ibi. [ſed ad negotia ſic.] intellige iſtam glo. ſane vt procurator conſtitutus ad negotia cum generali mandato poſsit quandocunq; ad ipſa negotia procuratorem conſtituere: quia in negotijs non conteſtatur lis. Sed aduerte. quia virtute talis mandati ad negotia poteſt etiam agere, quia hoc eſt de negotijs. vñ ſi vellet ſubſtituere, an agere poſſet? dic ꝙ nō. niſi lis fuiſſet cōteſtata per gñalē ꝓcuratorē. vt l. ſi ꝓcuratorē. §. j. ff. mā. vbi glo. & adhuc expreſsius in l. neq; j. eo. Nā tutor & curator habent generale mandatū ad negotia. & poſſunt agere per ſe ipſos virtute talis mādati pro pupillo, vel adulto. & tamen in cauſa nō poſſunt dare procuratorem niſi lit. cōteſta. per eos. ſed eſt neceſſe vt perueniatur ad actorem. vt ibi habetur. multominus ꝓcura. generalis qui non habet legitimū mādatum. ad ipſa verò negotia extraiudicialia bene poteſt alium ſubſtituere: & ſic licet virtute talis mandati dati à dño veniat poteſtas agendi. ſi tñ eſt datū ab ipſo ꝓcuratore, qui non erat dñs ante lit. conteſt. non venit poteſtas agendi. quamuis illud non poterit dari nec ſpecialiter, nec generaliter. Hæc autem procedunt qñ non fuit electa induſtria perſonæ, aliâs etiam ad negotia non poſſet ſubſtitutum dare. & præſumitur electa induſtria, quando fuit datū mandatum ſuper vno negotio non limitato. ſed limitando eius arbitrio. puta quod venderet talem rem meliori pretio, quo poſſet. nā tunc cenſeretur electa induſtria. & nō poſſet alium ſubſtituere. l. ſi. §. primo. ff. de diuer. & tempo. præſcri. ſi verò limitatum. puta quòd venderet ꝓ tanto pretio, non cenſeretur electa induſtria. quia quilibet ſciret facere: & ſic poſſet ſubſtituere. ita no. in dicta. l. ſi procuratorem. §. fi. & in dicta l. fi. ff. de diuer. & tempo. præſcri. per Barto.

a ¶ Idē in clericis. adde Abb. i c. in noſtra. de ꝓcu. Abb. in c. cū ei ſent. in j. no. de ſimo. Ab. in c. ꝑ venerabilē. i j. no. q filij ſint legi. Archi. i c. puenit. lxxxvj. diſtin.

b ¶ Itē & monachi. adde tex. in cle. religioſus. de ꝓcu. Inn. in c. cū I. & A. de re iudi ca. Abb. in c. ex parte. de poſtulando.

c ¶ Ceſſas. an & qñ agēs ex iure ceſſo debeat in libello hoc exprimere. adde & dic vt per Alexā. de imo. i cōſ. cxxxviij. co. ij. ver. ij. ex alio. i ij. volu. Cur.

d ¶ Bānit⁹. adde Bal. i l. q accuſare. C. de edē. Io. an. in c. ſup eo. quod met. cau.

e ¶ Excōicatus. Adde Doc. in c. intelleximus. de iud.

2 ☞ Mulier, poteſt eſſe procuratrix in rem ſuam.
3 Factum uel confeſsio cedentis an poſsit præiudicare ceſsionario?
4 Quomodo cognoſcatur an ceſsionarius intentet utilem, an exercitium directæ?
5 Ceſsionarius quando agit iure ceſſo, facit narrationem ex perſona cedentis. tamen concludit in perſonam ſuam. & nu. 6.
6 Si narrat aduerſarium ſibi teneri, an libellus erit ineptus?

LEX. IX.

1 QVi ſtipendia. † Miles poteſt eſſe procurator in rem ſuam. h. d. Quia tūc gerit negotium ſuum, non alienum. & l. non prohibet ſibi gerere negotia ſua: ſed aliena ſic. Et idem videtur in
2 muliere, quæ propter verecundiam ſexus prohibetur eſſe procuratrix alterius. pro ſe non prohibetur litigare. ideo poterit eſſe procuratrix in rem ſuam: quia licet reſpectu directæ actiōis quę remanſit penes cedentem, nec ab eius oſsibus potuit ſeparari. vt in l. quis ergo caſus. ff. de pecu. dicať ceſsionarius eſſe procurator, reſpectu tñ vtilis in ipſum tranſlatæ non dicitur procurator: ſed alterius dominus. & etiam reſpectu vtilitatis, quę debet peruenire ad eum: & penes eum remanere: ſed ſi haberet reſtituere cedenti: tunc diceretur procurator alterius potius quàm dominus: licet per ceſsionem vtilis fuerit in ipſam trāſlata. per ea quæ no. in l. fi. j. eo. & quod tangitur per Bar. in l. facta. §. ſi hæres. ff. ad
3 trebel. in q. illa † an factū vel cōfeſsio cedentis poſsit præiudicare ceſsionario? quia ſi commodum eſt penes ceſsionarium remāſurū, non poteſt. ſecus ſi ad ipſum cedentem reuerſurum: quia non diceretur nocere ceſsionario: ſed ipſi cedēti. In tex. ibi. [qui honeſta & verecunda pręcedēte cauſa.] vt quia eſt debitor ſuus & cū non poſſet ſibi ſoluere, ceſsit ſibi actionem contra aliū debitorem ſuum. vt ex eo quod inde redigeret ſibijpſi ſoluent: vel quia cedens ſibi donauit actionem ſuam, vel vendidit ex iſta cauſa: aliàs præſumeretur redemptor litis. & ſic nō eſſet honeſta
4 & verecunda cā. † In tex. ibi mandatas. i. ceſſasᶜ per quem ceſsione transfertur vtilis, & etiā exercitiū directæ & primam intentat ſuo noīe: ſecundā verò intentat nomine cedētis: ſed qñō cognoſciť an intētet vtilē vel exercitiū directę? dic ex cōcluſiōe libelli: qa ſi petit aduerſariū cōdēnari ſibi ſuo noīe, vr̄ intētare vtilē. Si verò ꝓcuratorio noīe cedētis, vr̄ intētare exercitiū directæ. Eſt aūt vtilis in hoc: qa in primo caſu nō poterit ſibi opponi exceptio cōcernēs merè pſonā cedētis. puta ꝙ ſit bānitusᵈ, vel excōicatusᵉ q ꝓhibēť agere. & iſta ꝓbatio afficit dūtaxat pſonā: non aūt ipſum debitū: ſed ſi ageret ꝓcuratorio noīe cedētis. talis exceptio poſſet ſibi opponi: ſicut ſi ipſe cedēs per ſeipſum ageret: qa videť per ſe agere. ex quo per procuratorem ſuū. de hoc not. in c. j. de iure pa. lib. vj. & in l. apud Celſum. §. ſed cū legitima. ff. de doli excep. ſi autem non appareret ex concluſione libelli quam

a ¶Impropriãdo. Ad de Bar. & ibi Alex. ī l. ſi olei. ſ. loc. Inno. in c. cōquerētę. de offi. ordi. & in c. cū venerabilis. de except. & not. in l. ſed & ſi poſſeſſori. ſ. Itē ſi iuraue ro. ff. de iureiur. & in l. inter ſtipulantē. ſ. j. ff. de ver. obl. per do. Mari. Soci. latè in c. dilecti. art xxxiij. de libelli obl. & domi. Alex. de Imo. in cōſ. cxxi. colum. j. in j. volumi. Franciſ. Cur.

b ¶Libera pſtās. Adde ꝙ virt⁹ iſti⁹ verbi libera. operaẽ ꝙ qñ facta eſt cōmiſsio pluribus cū libera. puta ſi dicaẽ cōmittimus, Titio & Seio, dando ipſis liberā cōmiſsio nē: tūc vr̃ cuilibet in ſolidū facta cōmiſſio. ita Bal. in rubri. j. de exerc. & adde qđ dicit Bal. nota. in l. ſi. j. qđ cū eo. ꝙ ſi apparet cōmiſsio, in qua dicaẽ volum⁹ ꝙ Titius poſsit illud qđ poſſum⁹: ꝙ propter hoc vr̃ hr̃e potentiā obligãdi dñm. quod nō eſt ex alio niſi qa videẽ hr̃e ſpālē magiſtratū. & idē ſi dicatur volo ꝙ habeat totalē ptāt̄e. ita Ang. in l. ſi illud. ſ. ſi tales. ff. eo. titu. Cur.

c ¶Miniſter nud⁹. Ad de qs dicaẽ nud⁹ miniſter in l. ſi qs. ff. de le. ij. & in l. pecunię. ī prin. ff. de ali. & cib. lega. Ang. in l. nec ciuitatis. ſuper glo. magna. ff. de procurato.

videatur intentaſſe. dicit Specu. ꝙ videtur
intentaſſe exercitium directę. & ꝙ non tenetur
declarare quam velit intentare. vt no.
per eum. eo. titu. ſ. ſi. de inſtru. edi. ſ. nunc videamus.
verſi. ſed quid ecce. & no. per Dy.
& Bar. in l. ſi duo. ff. de ſolu. ſic ſi ſuccūbat
in directa, in caſu quo ipſam videtur intentaſſe,
non prohibetur poſteà intentare vtilē.
vt no. Specu. titu. de procu. ſ. ſequitur. verſ.
ſed quæritur an talis. facit l. minor. xxv. an.
ſ. j. ff. de euic. in tex. ibi. [cum, licet conten-
5 tio.] †Iſte tex. ſemper allegatur quod ceſsionarius
quādo agit iure ceſſo, facit narrationem
ex perſona cedentis. dicit enim aduerſarium
contraxiſſe cum cedente, & fore illi
obligatum: tamen concludit in perſonam
ſuam: quia petit illum condemnari ad ſibi
dandum, vel procurato. nomine cedentis.
& tunc intentat exercitium directę, vel ſuo
nomine. & tunc intentat vtilem, vel ſimpliciter:
eſt tamen dubium quam videatur in-
6 tentaſſe. ſuper quo. dic vt ſ. dixi. † Sed quid
ſi narrat aduerſariū ſibi teneri, an erit libellus
ineptus? videtur ꝙ ſic: quia cum illo nō
contraxit ipſe. & ſic non eſt ſibi obligatus:
vt ex tenore præcedentium apparet: tamen
dic libellum poſſe ſuſtineri. quia poteſt intelligi
quantum ad effectum. quia venit cōdemnandus
ad dandum ſibi. Et quando libellus
poteſt ſuſtineri, quoquo modo etiā
a impropriando[a] verba debet ſuſtineri. vt no.
Inno. in c. examinata. de iudi. hoc etiam videtur
terminare Bald. in ſimili quando ille
cui ceſſa eſt rei. ven. agit. nam debet narrare
cedentem dominum, non ſe: quia nec eſſe
potuit ante poſſeſsionem adeptam. vt in
l. ſi res. ff. de rei ven. & no. Bar. in l. ſi culpa.
eo. ti. tamen determinat Bal. in l. per diuerſas.
j. man. in xj. q. libellum poſſe ſuſtentari,
licet petat ſe declarari dominum. cum tamē
ſi licet habeat vtilē rei ven. quā pōt habere
abſq; eo ꝙ ſit dñs. vt patet ex nota. in d. l. ſi culpa. non ſunt alia.

2 Paria ſunt non habere mandatum, uel habere tale quod non extendatur ad articulū de quo quæritur.

3 In eo in quo mandatum non extenditur, factum procuratoris non poteſt domino nocere quoquo modo, ſicut ſi nullum mandatum haberet.

Dolus uel fraus procuratoris mei, non nocet aduerſario meo: quando cum eo non participauit, fraudem, ut faciat ſententiam latam pro eo reſcindi.

4 Libera poteſtas per quæ uerba dicatur conceſſa?

Procurator conſtitutus ad aliquem articulum cauſæ, ut ad reſpondendum poſitionibus, uel ad opponendum aliquam exceptionem ſi litigauit uſque ad ſententiam incluſiuè, & fuit citatus an ad alios actus ualeant geſta per eum.

5 Clauſula conſtituit ad agendum & defendendum, quid importet?

Si quis cōſtituit procuratorem ad aliquem actum, quem iudex dixit facturum tali die, & non faciat tali die, ſed alio die citato procuratore, an ualeat actus?

6 Ille qui conſtituitur ad articulum ſolum cauſæ, dicitur nudus miniſter, nec in eo ſubſtātiatur iudicium: & an admittatur procurator conſtitutus ad proponendum exceptionem duntaxat?

LEX X.

1 SI procurator. †Si procurator egrediẽ fines mādati, in eo quod facit ipſo iure nō
præiudicat domino. Sed ſi non egreditur, præiudicat mero
iure, tamen ſi fraudem vel dolum commiſit, aduerſus ipſum
2 ſuccurritur domino per actionem mandati. hoc dicit. †Nota primò
quòd paria ſunt habere mandatum, vel habere tale quod nō
extenditur ad articulum de quo quæritur. facit l. aliàs. ff. de iureiur.
3 & quod no. in l. j. ſ. fuit quæſitum. ff. ad Trebel. in glo. † Item
no. ꝙ in eo in quo mandatum non extenditur, factum procuratoris
non poteſt domino nocere quoquo modo, ſicut ſi nullum
haberet mandatum. l. in cauſæ. ſ. j. ff. eo. titu. Item no. in fi. quòd
dolus vel fraus procuratoris mei, non nocet aduerſario meo: qñ
cum eo non participauit fraudem. vt faciat ſentētiam latam pro
eo reſcindi. ſed mihi ſuccurritur contra ipſum procura. ad intereſſe.
ſed ſi participauit ſecum dolum vel fraudem, tunc ſecus, &
tunc dic vt l. & eleganter. ſ. pe. & l. cum à te. ff. de dolo. & quod
tetigi de aduo. diuer. iudi. l. j. Circa iſtam l. quæritur de exemplis
in prima parte. glo. quę ſunt hic exemplificant quando habebāt
mandatum ad litigandū, & ipſe tranſegit. in qua requiritur ſpeciale
mandatum. vt ſ. de tranſac. l. tranſac. placitum. ſufficeret tamen
generale mandatum cum libera. & ita debet intelligi ſecundus
caſus. dum dicit. [quod ſi plenam poteſtatem agendi habuit
4 &c.] nam dicitur habere plenam quando habet liberam. †Et al-
b legatur iſte tex. ꝙ libera poteſtas[b] videtur conceſſa per hæc verba.
concedo tibi plenam poteſtatem. licet tex. in l. quam tuberonis.
ſ. alia cauſa. videatur velle ꝙ ſimpliciter dicatur concedo liberam.
tamen ſuppletur per hunc tex. videtur etiam concedi libera
ſi dicatur ꝙ poſsit facere omnia quæ poſſet dominus ſuper
illa cauſa. vt l. creditor. ſ. Lucius. ff. mandati. vel ſi promittat ſe
ratum & gratum habiturum quicquid per procura. factum fuerit.
vt l. prima. in princip. ff. de offi. procura. cęſa. Quidam tamen
hoc non fatentur. de hoc dic vt ibi per Cy. Breuiter poſito quòd
iſta vera ſint in ſe. tamen non conueniunt huic literæ. cum gloſ.
dicit quòd tranſegit. quia imò dicit tex. quod lata fuit ſententia.
Ideo Barto. exemplificat alio modo. vt ſi procurator fuit conſtitutus
ad aliquem articulum cauſæ. puta ad reſpondendum poſitionibus,
vel ad opponendum aliquam exceptionem, & ipſe litigauit
vſq; ad ſentētiam incluſiuè. Et fuit citatus etiam ad alios
actus, & ad ſententiam. Certè nō valet ipſo iure: tanquam geſta
cum non legitima perſona. Sed ſi fuit conſtitutus ad litem conteſtandā,
& ipſe fuit proſecutus vſq; ad ſententiam, videtur non
valere per hanc l. In cōtrarium. quia per hoc eſt factus dominus
litis. & non poteſt inuitus reuocari. vt j. eod. l. procuratoribus. &
iſtam partem videtur hic Cyn. tenere. Innocen. tenet primam in
c. petitio. extra eo. titu. Specu. eo. titu. ſ. ratione formæ. verſ. quid
ſi non diſtinguit. Et iſta eſt veritas. Aut fuit appoſita dictio taxatiua:
puta ad litem conteſtandam tantùm: & tunc vera eſt opin.
Inno. & poteſt tunc ipſe vel aduerſarius conqueri, cum viderint
& acceptauerint formam mādati limitati. Si verò ſimpliciter ad
lit. conteſtandam, vera ſit ſecunda opi. pro hoc facit l. qui procu.
dat. ff. eo. titu. vbi videtur eſſe caſus. quod qui procuratorem dat
vt agat, & ſic litem cōteſtetur, videtur etiam dare vt pergat vſq;
5 ad finem. quod intellige vt dixi quādo ſimpliciter. †Ex quo no.
quòd illa verba quæ apponuntur per notarios in inſtrumentis
procuratoris, dum dicunt quòd cōſtituit ad agendum & defendendum.
Et poſteà ſubijciunt ad litem conteſtatam, & iurandū
de calumnia, diſcurrendo per ſingulos actus iudicis, non ſunt
neceſſaria: quia illa comprehenduntur ſub illis verbis ad agendum
& defendendum. vt eſt caſus in dicta l. qui procuratorem.
Sed quid ſi conſtituit procuratorem ad aliquem actum, quē iudex
dixit ſe facturum tali die: puta facere citari dominum ad audiendum
ſententiam tali die. dominus ad audiendam ſententiā
conſtituit procuratorem. poſteà iudex non dedit ſententiam tali
die, ſed alio die citato procuratore. an valeat? dic ꝙ non. quia
expirauerat mandatum procuratoris. argumē. huius legis. & ſic
videtur lata parte non citata. ita determinatur in additione Spe-
6 cula. ſ. ratione formæ. verſicu. quid ſi conſtitutus eſt. † Vltimò
ſcias quod ille qui conſtituitur ad articulum ſolùm cauſæ, dici-
c tur nudus miniſter.[c] nec in eo ſubſtantiatur iudicium. vt not. infrà
eodem. l. nihil. per gloſ. & docto. Et an admittatur procurator
conſtitutus ad proponendum exceptionem duntaxat: dic vt
in dicto ſ. verſicu. quid ſi conſtitutus eſt.

2 Tutor & curator licet habeant generale mandatum ad negotia, in quo cadit etiam quòd poſſit litigare, & poſſit conſtituere procuratorem ad alia negotia extraiudicialia, tamen ad negotium iudiciale nō poteſt conſtituere: niſi poſt litem conteſtatā.

3 Cuius effectus ſit quod tutor, & curator & procurator ſubſtituunt poſt litem conteſtatam, ex propria perſona & iure eis quæſito per conteſtationem: ſed quando ſubſtituunt ante litem conteſtatam uirtute poteſtatis eis datæ à domino, non ſubſtituant ex propria perſona, Sed ex perſona domini, & tanquam nudi miniſtri?

4 Legitimi adminiſtratores conſtituunt actorem in cauſa pupilli ante litem conteſtatam cum decreto iudicis, & qualiter conſtituatur actor? & nume. 5. & 7.

5 In his quæ poſſunt expediri per ipſum pupillum, uel adultum, quia pupillus habet intellectum: debet actus geri per ipſum adultum, uel pupillum, cum authoritate tutoris uel curatoris, non per ipſum tutorem, uel curatorem.

6 Tutor, uel curator poſt litem conteſtatam ſubſtituit procuratorem.

7 Adultus non poteſt conſtituere procuratorem ad iudicia, niſi cum authoritate curatoris. & quid in negotijs extraiudicialibus, ſi non habeat curatorem?

8 Executor ultimæ uoluntatis, an poſſit ante litem conteſtatam conſtituere procuratorē? Quid in epiſcopo?

Lex xj.

LEX XI.

NEque tutores. † Iſta lex continet vnum dictum negatiuũ in principio ſui, vſq; ibi. [ſed actorẽ.] & tria dicta affirmatiua. vſq; in fin. primum eſt quòd tutor & curator in lite pupilli vel adulti non poſſunt conſtituere procuratorẽ ante litem conteſtatam. Et quòd poſt lit. conteſt. etiã iſte tutor vel curator poteſt cõſtituere procuratorẽ ſine pupillo, vel adulto. h.d. †Nota ex primo dicto id quod dixi in l. quòd quis. ſ. eo. quòd licet tutor & curator habeant generale mandatũ ad negotia, in quo cadit etiam quòd poſsit litigare. q2 hoc eſt de nego. licet poſsit conſtituere procuratorem ad alia negotia extraiudicialia. ad iſtud tamen negotium iudiciale non poteſt conſtituere procuratorem niſi poſt litem cõteſta. per id quod not. glo. in dicta l. quod quis dum dixit quòd procurator cõſtitutus ad negotia poteſt ſubſtituere quandocunq; vult per l. ſi procuratorem. §. j. ff. mãda. Sed intellige vt dictum ad alia extraiudicialia, in quibus nõ conteſtatur lis. non ſic ad iudiciale. Item notãdum dicit ex ſua perſona iuncto fine huius
3 l. quod poſt lit. conteſt. † tutor, & curator, & etiã procurator ſubſtituunt ex propria perſona. & iure eis quæſito per conteſt. quia ſunt effecti domini litis. Sed quando ſubſtituũt ante lit. conteſt. virtute poteſtatis eis datæ à domino, non ſubſtituũt ex propria perſona, ſed ex perſona domini. & tanquã nudi miniſtri. & iſtud eſt magni effectus: quia in primo caſu licet ſubſtitutus acceptauerit mandatum. & tamen nondum cœpit vti, poſſet ipſe ſubſtituens ipſum reuocare re integra: ſicut poſſet ipſe dominus. vt l. ante litem. ff. eod. Secus in ſecundo caſu. quia functus eſt officio ſuo. Et iſte caſus in c. is qui. extra eo. tit. lib. vj. licet in primo caſu cauit ipſe ſubſtitutus, ſi dubitant de mandato ſuo, ipſum ſubſtituentẽ ratũ habiturum, non dñm principalẽ ratũ habiturũ q̃d
4 dic in d. l. ſi procurator. §. j. ff. man. per Barto. † Itẽ no. extra in primo dicto affirmatiuo, quòd legitimi adminiſtratores conſtituunt actorem in cauſa pupilli ante litem conteſta. cum decreto iudicis. vt in gl. non ſic alij adminiſtratores non legitimi. vt procuratores. non enim ad eos pertinet conſtituere actorem. Vnde ſi volunt ſubſtituere, neceſſe habent per ſe primo litem conteſtari.
5 † Item no. in ſecundo dicto affirmatiuo. quòd in his quæ poſſunt expediri per ipſum pupillum, vel adultum. quia pupillus habet intellectum debet negotium geri per ipſum adultũ, vel pupillum cum authoritate tutoris, vel curatoris. non per ipſum tutorẽ vel curatorem facit l. potuit. j. de iure delibe. ſed ſi pupillus non haberet intellectum, quia eſſet infamis, non poſſet actio expediri per eum. Idem tutor vel conſtituit actorem, ſi lis non eſt conteſtata, vel conteſtetur eam. & poſteà ſubſtituit procuratorem.
6 † Item not. quòd adultus ad iudicia non poteſt conſtituere procuratorem niſi cum authoritate curatoris. Sed contra quòd imò poſsit ſi curatorem non habebat l. ſi curatorem. j. de in inte. reſti. Solu. illa diſtinctio locum habet in negotijs extraiudicialibus: ſed in iudicialibus adultus non habet legitimam perſonam ſine curatore, ſiue ipſum habeat, ſiue non habeat. nec aduerſarius tenetur ipſum admittere. vel procur. ab ipſo ſolo conſtitutum faciat. ergo ibi dari curatorem. vt probatur in l. acta. §. fin. ff. de re iudi. & ſuper glo. in l. cum & minores. j. ſi aduer. rem iudi. poſſunt tamen eſſe tales cauſæ in quibus adultus habet legitimam perſonam ſine curatore; vt in cauſa matrimoniali: vt not. in c. ex parte de reſti. ſpoliat. & in l. iij. ff. rem rat. habe. & l. ij. ſeu iij. infrà
7 qui petant tut. † Vltimò circa fi. quæritur quid de executore vltimæ voluntatis,[a] vtrum poſsit ante lit. conteſt. conſtituere procuratorem: vide in Specu. in tit. de inſtru. edi. §. nunc aliqua. verſic. ſed nunquid. In gl. ij. ibi. [quia non ſunt domini.] dic, ſ. actiones ſuccedendæ. nec lit. non inceptæ. vnde nõ poſſet tradi diffinitio procu. in tali conſtituto ab eis, quæ eſt vt ille dicatur procura. qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat. ff. eo. l. j. ſed benè ſunt domini negotiorum: quia negotia pupilli dicuntur tutoris & curatoris cura & ſolicitudine. vt l. ſi pupilli. in princi. ff. de nego. geſt. In ea. glo. ibi. [Idem in actore ciuitatis.] dic qui habet ſimilitudinem cum tutore & curatore. ſicut enim pupillus vel adultus habent legitimos adminiſtratores, qui vocantur tutor & curator. ita & ciuitas, quę vocatur actor. & iſte ſimiliter non poteſt conſtituere procuratorem ante lit. conteſta. In gl. mag. in princip. ibi. [ſi impediti fuerint adminiſtrare.] dic hoc non eſt neceſſarium ſecundùm Doct. imò tutor & curator poſſunt conſtituere actorem, etiam ſi non ſunt impediti. & iura quæ faciunt mentionem de impedimento, loquuntur ſecundùm accidẽtiam facti, ſed iudicis decretum bene eſt neceſſarium: aliàs non eſt differentia inter actorem & procuratorem. In ead. gloſ. ibi [vel poteſt dici.] dic quòd duplex eſt practica in cõſtitutione actoris, vna quòd conſtituatur à tutore vel curatore cum decreto iudicis. et iſta probatur in hac lege, dum dicit, [ſed actorem conſtituere debent.] Alia quòd conſtituatur per iudicem ipſis conſentientibus. & iſta pro-
8 batur in l. ſi actor. infrà de appel. † In gloſ. ibi. [Idem in epiſcopo.] dic quòd iſta gl. per omnes reprobatur. quia licet epiſcopus
b ſit adminiſtrator[b], & non dominus. in cap. ſecundo de dona. quia tamen nõ eſt nudus adminiſtrator: quia gaudet de fructibus, poteſt conſtituere procuratorem ante litem conteſt. ſicut patet in bonis aduentitijs filij in quibus pater eſt adminiſtrator, non nudus: vt in l. j. infrà de bo. mat. & probatur in cap. petitio. de procura. & ſuprà de epiſc. & cleric. l. cum clericis. circa finem. & not. in authent. ſed hodie. quæ ſequitur eodem titu. & probatur in authen. quã gl. allegat.
9 † In gloſ. ibi. [actor ad omnia.] dic contrarium quòd nõ poſsit actor conſtitui etiam ad vnum negotiũ. infrà de appel. l. ſi actor. & vide Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de actore ad vniuerſita. in prima parte Specul. In gloſ. ibi. [eiſdem quibus & tutori.] dic hoc verum ſi generaliter actor fuiſſet cõſtitutus. Secus ſi ad vnum actum: quia eo finito finitur officium actoris, vt dicta l. ſi actor. de appella.

a ¶ De executore vltimæ volũtatis. Adde Ang. in l. j. ff. eo. & eundẽ Paul. de Caſt. in conſil. xiij. incip. Super primo dubio. col. iij. in princip. vbi tenet quòd poſsit cõſtituere procuratorẽ ante lit. cõteſt. & eſt in prima parte conſiliorum antiquorũ ſecundũ vltimã impreſsionem. Cur.

b ¶ Epiſcopus ſit adminiſtrator. Adde glo. in c. præſenti. de offic. ordin. & quòd Epiſcopus poſsit. adde Alex. in conſilio clxvj. in ij. volu. & vide Mat. ſuo not. cxcj. Cur.

2 ☞ *Si filius non fuit admiſſus ad defenſionem cauſe patris abſentis, & lata ſit contra eum ſententia, qualiter reſtituatur in integrum: ſicut ille qui dimiſit procuratorẽ qui poſtea mortuus eſſet?*

Qualiter poſsit quis defendere inuitum.

3 *Quòd interdum in cauſa appellationis nõ admittatur quis ad defendendum aliquem, niſi oſtendat mandatum.*

4 *Non ſolum ad totam cauſam admittitur quis ſine mandato ad aliquem defendendum, ut hic. ſed etiam ad unum articulum cauſæ.*

Defenſor non ſatiſdat, quãdo defenſio patet ex actis, nec defenſor uult producere alios teſtes, uel inſtrumẽta. ſed dicit iudici quod uideat acta. & minor ad hoc eſt etiam idoneus. & nu. 6.

5 *Qui fatetur ſe non habere mandatũ, niſi ſit coniuncta perſona, non admittitur ad agendum: etiam ſi uelit cauere de rato. ſed ſi dicit ſe habere, admittitur cum cautione, dummodo hoc probet ſemiplenè uel præſumptiuè. & uide nu. 7.*

6 *Minor xxv. ann. admittitur ad defenſionem patris abſentis, contra quem poteſt perueniri ad diffinitiuam: & eodem modo ad defenſionem matris uel fratris admittitur. & ſic quod duo requirantur ut admittatur: & ſit lis conteſtata. & nu. 8.*

7 *Exceptio tu non potes eſſe procurator quia minor, an poſsit etiam opponi poſt litem conteſtatam? & nu. 8.*

8 *Minor an hodie cuiuſcunque ætatis ſit, poſsit eſſe procurator ad negotia, & ad iudicia, ſi eſt ætatis annorũ octodecim. & an admittatur ad plenam defenſionem? & nu. 9.*

9 *Minor quando uenit ad defenſionem patris abſentis, qui fuit litem conteſtatus, quis ueniat condemnandus, an ipſe qui non fuit litem conteſtatus, an pater?*

Veniens ad allegandas cauſas abſentiæ tantum, an debeat cauere de rato?

10 *Poſito quòd minor admittatur ad plenam defenſionem patris abſentis, & quòd debeat ipſe condemnari, & ſit condemnatus: & ſententia tranſiuit in rem iudicatam: an reſtituatur in integrum ratione minoris ætatis?*

LEX XII.

1 EXigendi. † Ad defendendum admittitur quis ſine mandato, dummodo ſatiſdet de iudic. ſoluen. Sed ad agendum pro alio nõ admittitur quis ſine mandato, niſi ſit coniuncta perſona. Item minor xxv. ann. non eſt idoneus procurator vel defenſor ad iudicia regulariter. Fallit quando vult defendere patrem abſentẽ; contra quem poteſt procedi ad ſententiam diffinitiuã, tanquam contra contumacem. h.d. iſta not. l. & ſi. quia poteſt intelligi dupliciter, ſcilicet quòd ſententia non erat lata contra patrem abſentem: ſed iudex noluit iſtum filium admittere ad defenſionem duabus de cauſis hic expreſsis: vnde quęſiuit iſte pater an deberet admitti: & an iudex bene fecerit illum repellendo, & hic dicitur quòd non. Secundo modo poteſt intelligi quòd ſententia erat lata contra patrem, quæ ſic non fuiſſet lata ſi iudex iſtum fi-

lium admiſiſſet ad defenſam:quia ꝓduxiſſet teſtes, & iura, pro-
pter quæ pater fuiſſet abſolutus. & ab illa ſententia non fuiſſet
appellatum:& ſic tranſiuit in rem iudicatam.vnde querebat iſte
pater remedium contra ſentẽtiam. Imperator non dat remediũ,
ſed ſolùm dicit quòd iudex malè fecit iſtum filium repellere : &
2 iſtum intellectum ſonat litera in fine. † Sed an ſit remediũ:puto
quòd ſic, ſcilicet vt aduerſus hanc ſententiam pater reſtituatur
in integrum ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa:vt l.j.in
fi.ff.ex quib.cau.ma.ſicut ſi dimiſiſſet procuratorem qui poſteà
mortuus eſſet.l.necnon.in princip.ff.eodem tit. In tex.ibi [ſine
mandato poteſt.] gloſ.dicit quòd etiam contra mandatum:quia
poteſt quis defendere inuitum, vt l.ſolutionem vel iudicium.ff.
de ſolu.Quod eſt verum quando ſuſcepit in ſe iudicium animo
nouandi:volente tamen actore : quia non compellitur actor. l.ſi
mandato.in fi.princip. ff.mandati. Sed ſi non ſuſcepit iudicium
animo nouandi,videtur quòd inuitum nõ poſsit defendere.Sed
bene poteſt ſi non eſt inuitus,& inuito actore:quod dic vt in di-
cta l.ſi actor. ff. eodem titu. Item intelligo hanc legem in cauſa
3 principali,& etiam appellationis regulariter. † Sed interdum in
cauſa appellationis non admittitur quis ad defendendũ aliquẽ,
niſi oſtendat mandatum : vt in caſu quem ponit Cy.in l.ij.ſuprà
eodem.in addi.Si conueni te rei vendicatione, & tu fuiſti abſo-
lutus,& ego appellaui:in cauſa appellationis comparet quidam
ad te defendendum:& non docebat plenè de mandato, volebat
admitti:ſaltem cum cautione de rato,vel etiam ſine.per hanc le-
gem determinauit Cyn. illum non eſſe admittendum niſi plenè
probet de mandato.Ratio.quia ſi reuera non habebat mandatũ,
& tu non haberes ratum id quod feciſſet, ſententia lata pro te
tranſiret in rem iudicatam:& ſic perderem dominium : licet ha-
berem regreſſum contra talem defenſorem, & eius fideiuſſores.
Et fortè intereſt mea habere potius rem quàm pecuniam. & nõ
debet fieri deterior conditio mea propter interuentum talis de-
fenſoris,vel procuratoris,quàm eſſet ſi per me ipſum litigaſſem.
vt l.hæc autem.ff.quibus ex cau.in poſſeſ. ea. Nam poſito quod
in cauſa appellationis obtinerem reuocari ſententiam, hoc non
noceret tibi ſi non dediſti mandatum,& nõ ratificares:& ſic tua
ſententia tranſiret in rem iudicatam.Tene menti hanc deciſionẽ
propter quam ſemper allegatur Cyn. in dicta l.ij. ſuprà eodem.
4 in addi.†Et adde quòd non ſolum ad totam cauſam admittitur
quis ſine mandato ad aliquem defendendum : ſed etiam ad vnũ
articulum cauſæ,vt infrà de nego.geſt.l.ij.in fi. & ibi per Barto.
per illum tex. In tex.ibi. [ſatiſdatione.] tamen iſta ſatiſdatio nõ
præſtatur quando defenſio patet ex actis:quia defenſor nõ vult
producere alios teſtes,vel inſtrumenta:ſed dicit iudici quòd vi-
deat acta : quia ex eis apparebit ſibi iuſtitia rei ex tali vel ex tali
cauſa,vt not.Innocen.ſingu.in c.veniens.de accuſa.& Ange.de
5 Peru.in l.ſi filius.ff.qui ſatiſda. cogan. †In tex. ibi. [mandatum
probare non cogitur.] ſubaudi plenè, vel ſemiplenè : quinimò
etiam ſi fateatur ſe mandatum non habere, debet admitti,dum-
modo caueat de rato:quia eſt coniuncta perſona : & dummodo
non appareat de contraria voluntate l.Pomponius. ff.eodẽ titu.
Sed perſona non coniuncta non admittitur:etiam ſi velit cauere
de rato,quando fatetur ſe non habere mandatum. Sed ſi dicit ſe
habere,admittitur cum cautione, dummodo probet ſemiplenè,
vel præſumptiuè ſecundùm communem opinionem:vel etiam
6 nullo modo,ſecundùm ea quæ dixi in l.j.ſuprà eodem. †In tex.
ibi. [non iniuſtè.] dic ſcilicet attenta regula generali,quæ eſt vt
minor non habeat legitimam perſonam ſtandi in iudicio pro
alio,ſicut nec pro ſe ſine curatore:vt l.minor.ff.eodẽ.Sed attenta
ratione ſpeciali debuit admitti in caſu iſto,propter duo:quia ve-
niebat ad defenſionem patris:& quia in caſu in quo poterat per-
uenire ad diffinitiuam contra patrem : quia erat lis conteſta. an-
tequam ſe abſentaret.vnde ſufficiebat citatio ad domum in re-
liquo proceſſu:vt l.ab eo.infrà quomodo & quando iud.Sed an
idem ſit in matre, vel in fratre abſente. gloſ.in d.l.minor. tenent
expreſsè quòd ſic. quòd tene menti : quia cum iſta lex loquatur
contra regulam generalem,videbatur non extendi vltra perſonã
de qua hic loquitur.Ideo authoritas gloſ.eſt menti tenenda. Pro
extraneo verò defendendo,etiam ſi poſsit peruenire contra eum
ad diffinitiuã, non videtur admittẽdus minor. Nec obſt.l.ſeruũ
quoq;.§.publicè.ff.eod. quia debet intelligi in eo qui eſt habilis
ad ſtandum in iudicio pro ſe.hic autem loquitur de inhabili. vel
dic quòd etiam inhabilis deberet admitti, quando vellet oſten-
dere innocentiam ex ipſis actis, vel per euidentiam facti:vt ibi.
aliàs ſecus.vt hic à cõtrario ſenſu.Et per hoc habetis tex.optimè
7 declaratum. †Venio ad gloſ.in gl. ſuper verbo, [non cogitur.]
ibi. [reſpondeo,non.] dic verum.niſi talis coniunctus prætẽdat
intereſſe proprium:tunc enim admittitur pro cõiuncto ſine mã-
dato:etiam vbi requiritur mandatum ſpeciale : vt in lege.quam
gloſ.allegat l.patri.in princ.In ea.ibi. [ſed tu expone.] Nam ſe-
cundùm opin. gloſ.eſt in electione procuratoris : an velit plenè
probare,an autem ſemiplenè,& cauere de rato vt plenè not.in l.
non ſolùm.§.qui alieno.ff.eod.tit. Ideo expone hic text. vt infrà
ſequitur in gloſ.& ſic non ſumitur hic argu. & contrario ſenſu,
prout ſumit Placen.quòd ſi eſt ſpeciale in cõiuncta perſona, vt
non teneatur probare mandatũ : ergo in cõtrarium eſt ius com-
mune:vt ſi non eſt coniuncta, teneatur probare,ſi reus vult : &
non admittitur cum cautione rati.Nam hoc eſt falſum. In gloſ.
quæ incipit [iure communi.] Pro declaratione principij oppo.
contra iſtum tex.de cõtrarietate.ver. [Sanè.] quia dicit iſte tex.
quòd iuſtè potuit repelli : quia minor. & poſtea dicit ꝙ iuſtius
fuiſſet ipſum admittere.Nam cum repulſio & admiſsio ſint cõ-
traria,ſi primum ſit iuſtum,non poteſt eſſe ſecundum multomi-
nus.propter iſta gloſ.dicit quòd referuntur ad diuerſa. Primum
refertur ad rigorem iuris.ſecũdum refertur ad æquitatem.& iſta
eſt vera.vel dic quòd primũ refertur ad tempus ante lit.conteſt.
ſecundum ad tempus poſt litem conteſtatam.dicit Bartol.quòd
iſta gloſ.eſt notab. & vult quòd iſta exceptio , tu non potes eſſe
procurator,quia minor.debeat opponi ante litem conteſt. & nõ
poſteà. ſicut illa:tu nõ potes eſſe procurator,quia miles. vel quia
fœmina:vt infrà l.proxima. vel quia pendet contra te proceſſus
8 in cauſa criminali,vt not.gl.ſuprà eod.l.eum. †Sed certè iſta gl.
noluit hoc dicere,ſed habuit alium intellectum.Nam ad hoc vt
minor admittatur ad defenſionem duo requirũtur.Primò quòd
veniat ad defendendum patrem.Secundò quòd in cauſa in qua
poſsit procedi ad diffinitiuam ſententiam ipſo abſente:hoc autẽ
non poſſet,niſi quando eſſet lis conteſtata. Sed ſi nõ eſſet,ſecus.
quia non valeret.ideo ſi non erat conteſtata:quia non poterat ad
diffinitiuam procedi, potuit iuſtè repelli.poſteà verò nõ. & hoc
declarat gloſ.vltima mag.in princip.Et idem vult gloſ.hic. Præ-
terea nec eſt verum id quod Bartolus dicit : quia cum exceptio
procuratoris debeat opponi ante litem conteſtatam non poſteà
quando ſunt tales quæ repellunt quem agere pro alio , non pro
ſe : vt ſuprà eodem.l.qui ſtipendia.& l.militem. vt quia mulier.
Sed quando repellunt quem agere non ſolùm pro ſe , ſed etiam
pro alio:puta quia ſeruus,vel monachus.Et iſtæ poſſunt opponi
etiam poſt litis conteſtationẽ,quia reddunt iudicium retro nul-
lum:vt not.per Cyn.in l. ſequen. & iſta exceptio tu es minor.re-
pellit quem ab agendo non ſolùm pro alio, ſed etiam pro ſe ſine
curatore:vt not.in l.cum & minores.infrà ſi aduer.rem iudic. &
hoc etiam ſentit hic do.Raph.In gloſ.ibi. [Solu.ibi ad negotia.]
Docto.vltramon.dicunt quòd minor poteſt eſſe procurator ad
negotia:quia imputet ſibi qui conſtituit talẽ:vt in l.ſed & ſi quis.
§.parui.ff.de inſti.& l.ſed & ſi pupillus.& tamen iſte text.requi-
rit quòd ſit xviij. ann. ergo non poteſt loqui in procuratore ad
negotia,ſed ad iudicia.& in hac opi.ſunt ipſi quòd ad iudicia ſit
9 legitimus procurator,dummodo habeat xviij.ann. †Sed ad ne-
gotia cuiuſcunque ætatis breuiter hodie declaratum eſt in c.qui
generaliter.aliàs ſi duo.eod.titu.in vj.quòd opi.gloſ.ſit vera.Ad
legem contrariam reſponde vt hic per Bald.in gloſ.fi.poſt prin.
Aduerte quòd iſta quæſtio loquitur quando filius iſte fuiſſet
admiſſus non obſtante maiori ætate. de quo non loquitur text.
ſed ſolùm quando fuit repulſus.quęrit gloſ. quis veniat cõdem-
nandus,an ipſe qui non fuit lit.conteſt.An autem pater qui fuit
litem conteſt.Circa quod notandum eſt quòd in iſto tex.fuerũt
duo intellectus.Vnus eſt quòd talis filius non obſtante defectu
ætatis admittatur ad plenam defenſionem, vt poſsit producere
teſtes & inſtrumenta,& obijcere exceptionem, ſicut ſi ipſe eſſet
maior:& tunc procedat quæſtio prædicta. In cuius perſona de-
beat fieri ſententia. & Mar. tenuit quòd in perſonam patris, qui
erat litem conteſta.& ſic erat dominus inſtantiæ. & hoc per l.j.
de ſen.& interlo.om.iudi.vbi fundatur hæc opi. Alij tenẽt & hęc
gl.tenet ꝙ cõdemnatur defenſor ipſe poſtquam plenè defendit.
& de hoc videtur caſus in l.liberto.§.fin.ff.de nego.geſt.Et iſtam
opi-

pl.tenet gl.quę ſine dubio vera eſt,qn̄ ſuſcipit in ſe iudiciū aio
nouādi volēte actore:quia tūc tm̄ iudiciū eſſet præteritū: & ſic
ipſa cōteſtatio trāſfertur in eum.Si verò nō aio nouandi. dic de
hoc vt plenè no.in l.j.j.de ſen.Secūdus intellectus eſt ꝙ poſtquā
hic eſt minor,nō admittaꝛ ad plenā defenſionē: & ſic nō ſubeat
iudiciū ſed ſolū admittaꝛ ad allegādas cauſas abſentiæ,vel cōſi-
ſtentes in facto.qa dicat.Dn̄e iudex nō ꝓcedatis cōtra talē tan-
quā cōtra contumacē,cū ipſe non poſsit cōparere: qa infirmus,
vel detentus,vel cōſiſtēs in iure:qa dicat ipſum nō teneri cōpa-
rere ꝓpter priuilegiū nouiter impetratū:vel qa actor eſt excōica
tus.& ſic nō admititur ad agendū,vel ad proſequēdū iudiciū vl
terius.vt in c.pia.de excep.vel quia bannitus.& ſic nō ſubit iudi
ciū.imò declinat.cū veniat ad impediendū proceſſum, non ad
proſequendū ad quod admittiꝛ etiā inhabilis:vt no.in c.ſeruum
quoq;.§.publicè.ff.eo.& notabiliter Inno.in c.veniēs.de accuſa.
Gl.reprehendit iſtū intellectū:qa iſte text.poſt principiū dicit ꝙ
ſatiſdat de iudicato ſoluen. Sed ſi admitteꝛ ad declinandū ſolū
iudiciū,illā ſatiſdationē nō pręſtaret:vt no.in l.nemo. de reg.iur.
Sed illi rn̄dent ꝙ tex.in illa parte in qua loquiꝛ de iſta ſatiſdatio-
ne,debet referri ad caſum in quo iſte defenſor ſeu filius eſſe ma-
ior,& ſic habilis.vn̄ admittereꝛ ad plenā defenſionē. Sed eo caſu
quo eſt minor,nec admittiꝛ ad plenā defenſionē nec ſatiſdat.Gl.
finaliter tenet primū intellectū ꝙ hic admittaꝛ ad plenā defen-
ſionē,licet ſit minor.& ſic ſatiſdet.& cōdemnatio feraꝛ in perſo-
nam ſuā.†An aūt qui venit ad allegandas cauſas abſentię tm̄,ha
beat cauere de rato. Inn.notāter in d.c.veniēs.dicit ꝙ ſi ſunt cau
ſæ cōſiſtentes in facto tantū:vt ꝙ ſit infirmus, vel detētus,nō ha
bet neceſſe cauere de rato.qa poſſunt allegari ſine mandato : qa
1 velit vel nolit ipſe impeditus:ita eſt in facto tantū ꝙ comparere
non pōt.nec huic pōt renuntiare,nec ſua volūtate facere ꝙ poſ-
ſit cōparere ſi non pōt.Si autē conſiſtāt in iure, tūc habet neceſ-
ſe cauere de rato.qa ad ipſas proponēdas requiriꝛ volūtas abſen
tis.cū poſsit illis cauſis renūtiare,& facere vt cōparere poſsit,&
teneaꝛ.Tene mēti.Et hoc in gl.vſq; ibi.[ſi ergo.] ibi q̄rit de alia
q̄ōne præſuppoſita opi.gl.ꝙ admittaꝛ ad plenā defenſionē.& ꝙ
debeat ipſe cōdēnari.Quæriꝛ ſi eſt condēnatus, & ſn̄ia tranſiuit
in rem iudicatā vtrū aduerſus eū reſtituaꝛ in integrū rōne mino
ris ætatis.& gl.finaliter tenet ꝙ nō.Nam rōne læſionis ſuæ nō:
quia nō fuit læſus defendendo patrē.ad qđ teneꝛ de iure natura
li.Nec rōne læſionis patris ſimiliter:qa ſic reſtitutio ꝓdeſſet maio
ri.qđ nō eſt dicendū.vt l.iij.§.ſed vtrū.ff.de mino. Lædiꝛ aūt pa
ter,quia ſn̄ia mittereꝛ executioni contra patrē ; q̄ non pōt con-
queri ꝙ filius cōparuit,& nō bn̄ defendit:& ſic factū ſuū nō de
bet ſibi præiudicare.vt l.in cauſæ.ff.eo. §.j. quia pōt replicari ꝙ
eodē modo ſi nō cōparuiſſet lata fuiſſet ſn̄ia cōtra ipſum, aduer
ſus quā nō reſtitueretur in integrū.ergo nec filius aduerſus latam
cōtra ſe,q̄ mitti executioni cōtra partē,debet reſtitui ad cōmo-
dū patris.& ſi ipſe filius ſolueret ꝓ parte.ab eo repeteret.Contra
iſtam gl.vr̄ eſſe alia gl.in l.j.j.ſi de mo.poſ.quæ plenè diſputādo
determinat ꝙ licet in aliquo caſu l. perſonam minoris legitimet
ad ſtādū in iudicio:nō ꝓpterea tollit ſibi beneficiū reſtitutionis
in integrū.et iſta gl.relata ad tex.dicit cōtrariū:qa lex iſta legitimat
perſonā minoris hoc caſu.& gl.vult ꝙ tollat beneficiū reſtitutio
nis.ſicut ſi verè eſſet maior:qa l.repræſentat eū maiorem. Solu.
ſecūdū Bal.gl.illa loquitur qn̄ lex legitimat perſonā minoris ad
ſtandum in iudicio:quia tūc reſtitutio proderit ſibi.iſta verò qn̄
legitimat ad ſtandum in iudicio pro alio. quo caſu non prodeſ-
ſet ſibi.ſed illi pro quo:& ſic maiori. quod eſſe non debet.vt in
dicto §.ſed vtrum.ſequitur l.ita demum.

1 *Appellatio reponit partes in eo ſtatu in quo erant ante ſententiam & poſt litem conteſtatam:non in eo in quo erant ante litis conteſtationem.*
Quid in cauſa reſtitutionis in integrum?
3 *Minor & mulier an poſſint opponere declinatoriam uel dilatoriam etiam poſt litem conteſtatam & nu.4.*
4 *Terminus datus à iure,quòd præiudicet etiam ignoranti.*

LEX XIII.

Ita demum. †Exceptio dilatoria debet oppo-
ni ante lit.cōteſt.poſteà verò nō
poteſt opponi etiā in cauſa appellationis.h.d.notabili-
ter.et ſemper allegat.In tex.ibi.[ſi cum primū litem cō
teſtaueris.] Litis ergo conteſtatio præcludit viā ad opponendas
exceptiōes dilatorias.Poſito ergo ꝙ ad aliquos actus fuiſſet pro
ceſſum circa litem conteſtatā:& non fuiſſet
oppoſita hæc exceptio, nihilominus poſſet
opponi:quia per illos actus nō eſt pręcluſa
via opponendi, vt hic patet. & etiam in fi.
quia res dicitur adhuc integra non facta li-
tis cōteſt.Hoc tamen verum in exceptione
dilatoria concernente perſonam procura-
toris.Sed in declinatoria concernente per-
ſonam iudicis(quæ etiam dicitur dilatoria)
ſi dicatur quòd ſit iudex incompetens, illa
dicitur opponi in iudicio , id eſt ante omnē
actum qui expediretur per iudicē:& ſi non
fuiſſet oppoſita , iudex ꝓceſsiſſet ad aliquē
actum tanquam iudex, licet conteſtatio nō
eſſet facta,præcluſa eſſet via opponendi:vt
infrà de except.l.fin.& ff.de iudic.l.ſed & ſi
ſuſceperit.in princ.& per Bar. in l.quidam.
ff.de re iudi. Item intellige iſtū tex.quando
conteſtatio valuit.Sed ſi fuiſſet nulla,& in-
choaretur noua inſtantia , poſſet iſta exce-
ptio opponi : licet nō poſsit in cauſa appel.
vt not.Guil.de Cu.in l.eum qui.ff. de cōſti.
pecu.pro hoc l. hos accuſare. §.hoc benefi-
cio.ff.de accuſ. Item adhuc limita iſtū text.
ſecundùm Cyn.quando exceptio eſt talis quæ prohibet procu.
agere pro alio , non pro ſe. Si verò etiam pro ſe : vt quia dicatur
quòd eſt ſeruus,vel bannitus, vel minor , tunc etiam poſt litem
conteſtatam poſſunt opponi iſtæ exceptiones quæ reddunt iu-
dicium retro nullum:vt l.argentarium.§.fi.ff. de iudi. & infrà de
iud.l.ſeruos.Sed quid in exceptione excommunicationis? Rn̄d.
illa non reddit iudicium iam agitatum nullum:ſed impedit fieri
in futurum:vt in c.j.de except.lib.vj.ideo dico quòd etiam poſt
lit.conteſt. poterit opponi contra procuratorem non ad annul-
landum iam factum:ſed ad impediēdum quòd vlterius nō pro-
cedatur.facit quod not.Bar.in l.eleganter.ff.de condi.indebi.§.ſi
poſt. Itē iſta lex loquitur in exceptione dilatoria quæ concernit
perſonam iudicis:idem ſi ordinem procedendi impediat vt non
poſsit poſt lit.conteſt.opponi.facit l.j.j.de appel. In tex.ibi. [qđ
2 nec.] dicit Bald.quòd iſte ver.non reperiatur alibi.†Et Bart.hic
dicit probari quòd appellatio reponit partes in eo ſtatu , in quo
erant ante ſententiam,& poſt lit.conteſt.non in eo quo erāt ante
litem conteſta.Et ſic illa quæ non poterant opponi in prima in-
ſtantia ſeu cauſa poſt conteſt.factam, non poterunt opponi etiā
a in cauſa appellationis :[a] licet in illa ſi partes ſunt præſentes : fiat
noua conteſtatio:vt not.in c.per venerabilem. qui filij ſint legit.
Sed quid in cauſa reſtitutionis in integ. ſi conceſſa ſit cōtra ſen-
tentiam , & agatur ex cauſa de nouo , an poterunt opponi iſtæ
exceptiones dilatoriæ,quæ non poſſunt opponi in cauſa appel-
3 lationis? tangit Bartol.in l.fi.j.ſi aduerſ.rem iudi.†Et adde quòd
minor & mulier,videntur poſſe opponere declinatoriā vel dila-
toriam etiā poſt lit.cōteſt.per l.de die.§.minor. ff. qui ſatiſd.cog.
ſecūdùm vnū intellectū.de quo ibi per Bal.in gl. prima ibi. [vel
à iudice.] dic quod iudex ex ſuo officio vel pro publica vtilitate
tam ante lit.conteſt.quàm poſt poteſt repellere militē ab officio
procura.vt l.quos ꝓhibet.ff.de poſtu.Sed pars aduerſa pōt ante
lit.cōteſt.etiā ſi expreſsè cōſenſerat ꝙ poſsit eſſe ꝓcur.& renun-
ciaſſet huic exceptioni,quia nō poſſet in damnū reipublicæ.Sed
poſt cōteſt.non poteſt.& hoc vult dicere gl.in l.filiusfa. §.vete-
rani.ff.eo.ꝙ plus operari pōt tacitus conſenſus quàm expreſſus.
Cy.hoc reprehendit:quod poſt lit. cōteſt. nō excluditur obijciēs
ratione taciti conſenſus ; quia non poſſet plus operari quàm ex-
preſſus,vt l.qui ad certum.ff.loc.Sed excluditur ratione termini
legalis præfixi ad excipiendū.facit c.cum in tua. qui ma.accuſa.
poſ.Et iſte terminus legalis videtur excludere etiā ignorantem
exceptionē ſibi cōpetere:per tex.cū gl.parua.in l.qui ꝓcura.dat.
4 §.fi.eo.tit. †Sed quidam tenent contrarium,per c.paſtoralis.de
except.ſed dic quod loquitur in termino dato à iudice ad exce-
ptiones dilatorias proponendas,qui non excludit à proponēdo
illas quas ignorabat ſibi competere , & poſt lapſum termini de-
uenit ad eius notitiam.nos loquimur in termino dato à iure,qui
præiudicaꝛ etiā ignoranti.Tene menti perpetuò.Sed ſi exceptio
de nouo poſt lit.conteſta.oriretur, & inciperet competere:tunc

a ¶ Appellationis. Adde Abba. in c.ad audientiam. col.iij.ver. in gloſ.fi.& ibi Imo. extrà de reſcript. & ibi vide Felyn. ponētem aliquas limitationes : & adde ꝙ per iſtum text.cōſuluit Pau.ipſe in cōſ. ſuo cccxix. incip. ꝙ in cauſa appellationis non poſsit peti cōpromiſſum in antiquis. quòd ſtante ſtatuto quod cōpromiſſum poſsit peti in cauſa antequā aſſigneꝛ terminus probatorius , quòd ſi in cauſa principali non fuit petitum cōpromiſſum non poterit peti in cauſa appellationis.Refert et ſequitur Alexand. de Imo. in l.ſi cauſa cognita. col.fi.ſuprà de tranſact. & ibi vide tenorem.Fran.Curt.

conteſtatio non præcluſiſſet viam ad ipſam proponendam.arg. in l.ij.infrà de conſor. eiuſdem litis.

1 ☞ *Aduerſarius minoris, an poſſit minorem non legitimè comparentem, uel eius procuratorem non legitimè conſtitutum repellere à iudicio: niſi legitimè compareat: cum ſi feratur ſententia pro ſe nõ ualeret, ſed contra ſe ualeret, & an iſta exceptio poſſit opponi quandocunque?*

LEX XIIII.

1 NOn eo. †Defectus cura.non vitiat factũ qui tendit ad vtilitatem minoris. Ad hoc allegaꝰ. & eodem modo defectus tuto. nõ vitiat actũ tendentem ad vtilitatẽ pupilli:vt no.gl.per hanc legẽ.ſ.l.neq;. quæ incipit, & ſic dicitur. & hoc ne ſtatuta in fauorẽ creditorũ, redundent in odiũ, ſeu damnũ:vt l.quod fauore.ſ.de legi.In tex. ibi. [non eo minus.] dic videbaꝰ contrariũ. quia ſnĩa fuiſſet lata in fauorẽ ipſius petẽtis, & cõtra minorẽ, ſeu ꝓcuratorẽ eius ſine curatoris authoritate conſtitutũ, & ſic eſſet ipſo iure nulla:quia ſicut minor ſine curatore nõ habet legitimã perſonam ſtandi in iudicio:vt l.vniuerſis.j.qui dare tuto.poſ.& l.j.& ij.j.qui legi.pſo. ita nec per aliũ, ſcilicet procuratorẽ legitimè conſtitutum cũ authoritate curatoris.& hoc eſt clarũ.ergo & ſi lata ſit cõtra ipſum petentẽ in fauorẽ minoris, non debet valere, vt æquitas ſeruetur in iudicijs:vt in l.fi.j.de fruc.& lit.expen. & ne iudiciũ claudicaret.l.ſi cũ dies.§.penult.ff.de arbi.cõtrariũ eſt verũ, vt j.ſequiꝰ.Et iſte eſt caſus in quo iudiciũ põt claudicare, qñ aliquid eſt factũ in fauorẽ alicuius, ne vertatur in odiũ: & ſic nec ſeruaꝰ æqualitas:vt ff.de actio.emp.l.Iul. §.pe. vel antepe. Qñ igitur agitur de cõmodo minoris, nõ requiritur authoritas curatoris, vel tutoris, niſi veniat obligandus ipſe minor. nã tunc etiã ſi ageref de eius cõmodo, requireretur authoritas, vt patet qñ adijt hæreditatem locupletẽ:vt in l.obligari.§.pupillus.de autho.tut.Sed quero, hic loquitur qñ ſnĩa iam erat lata, ſed quid ſi nõ erat lata, & dicatur proceſſus nullus?etiam Cy.tangit hoc & non clarè determinat.

2 †Breuiter aduertendũ ꝙ aut quærimus an aduerſarius minoris poſſit minorẽ non legitimè cõparentẽ vel eius procura.nõ legitimè conſtitutum repellere à iudicio, dicendo ꝙ nõ vult litigare ſecũ, niſi legitimè cõpareat, & tunc tam à principio quàm poſt lit.conteſt. poteſt ipſum repellere pro ſuo intereſſe:quia intereſt ſua ne fruſtra litiget cũ illo: quia ſi ferretur ſententia pro ſe non valeret, ſed cõtra ſe valeret:& ſic nõ reciperet niſi damnũ.Et iſta exceptio quia reddit iudiciũ retro nullũ in caſu prædicto, quandocunq; poteſt opponi quò ad reliquũ proceſſum nondũ factũ: vt j.eo.l.licet.cũ paria ſint nõ habere mãdatũ, vel habere, ſed nõ legitimũ.arg.l.quoties.qui ſatiſd.cog.Sed ſi peteretur pronũciari proceſſum iam factũ eſſe nullũ:quia cũ non legitima perſona factus eſt:tunc ſi hoc petat aduerſarius, & minor contradicat, non eſt audiendus, ſed expectandus finis:quia poterit ferri ſententia pro minore: & ſic futurus euentus declarabit an ille proceſſus valuerit, vel non.arg.l.iij.§.qñ autem.ff.de iure fiſci. Si verò ipſe minor cũ authoritate tuto.peteret pronunciari proceſſum nullũ, tunc debet audiri: & iudex examinabit proceſſum, & ſi videat malè geſtum, pronunciabit pro minore ipſum nullum.Si videat contrarium.pronunciabit valere.& ſi poſtea videat ferri ſententiam cõtra minorem ex defectu proceſſus, poſtquam ſemel pronunciatum fuit illam tendere in fauorem minoris: ita intelligo no.hic per Pe.& Cy.qui obfuſcatè loquuntur.

1 ☞ *Ad hoc ut oriatur actio mandati inter dominũ & procuratorem, debet mandatum eſſe gratuitum etiam à remuneratione licita, aliàs non oritur actio mandati, ſed locati, uel præſcriptis uerbis.*

LEX XV.

1 ITem te. †Procurator qui pactus eſt de quota litis, repellitur ab officio procur.h.d. In tex.ibi. [profeſſus eſt.] dic ſcilicet in libello ſupplicatorio, & vltra hoc narrauit etiam iſte qualiter fuit repulſus propter iſtã cauſam ab agendo: vnde petijt à ꝓcuratore, an iuſtè fuerit repulſus, vel nõ. & Imperator rñdit quod licitum non fuit ſibi litẽ redimere, per conſequens ꝙ iuſtè fuit repulſus: vt l.ſi qui aduocatorũ.ſ.de poſtu.& ff.de pactis.l.ſumptus.& qñ dicatur litẽ redimere:dic vt ibi, ſcilicet qñ paciſcitur de quota litis:vel de tota quantitate in caſu victoriæ: & niſi vinceret, nihil volebat:vt l.ſalariũ.ff.mand. Sed ſi in omnẽ euentũ:ſiue vincat, ſiue non vincat, paciſceretur de cõpetẽti ſalario, hoc non eſt improbatum:vt in d.l.ſalariũ.Et ſi tunc in caſu victoriæ aliquid paciſcatur in loco palmarij:vt l.j.§.ſed palmarij nomine. ff. de var. & extraordi.cog.In text.ibi. [officium gratuitũ eſſe debet.] Dic ab illicita conuentione, nõ à licita remuneratione ſecũdùm Cy.

2 in d.l.ſalariũ.† Sed opp.quia iſti ꝓcur.palatij nunquam ſumunt gratis:ergo non videntur habere mandatũ, quod debet eſſe gratuitum:vt l.j.ff.mand.Sol.& tene menti quantũ ad hoc vt oriatur actio mandati inter dominum & procurato. debet eſſe gratuitum:etiam à remuneratione licita:aliàs non oritur actio mandati:ſed locati:ſi cõſueuit operas ſuas ad hoc locare, vel præſcriptis verbis, ſi non conſueuit locare: vt l.naturalis.§.penult. ff.de præſcrip.verb.Et habito reſpectu ad hoc dicti ꝓcur. nõ dicũtur procur.ꝓpriè loquẽdo. Sed quantũ ad hoc vt qui admittãtur ad agendũ, bene dicũtur procu.quia in eis cadit diffinitio ꝓcur.qui dicitur ille qui mandato dñi aliena negotia adminiſtrat: vt l.j.ff. eod.tit.Et per iſtum modum reſpõdetur cauillationi quæ poſſet fieri.ſi quis opponeret contra inſtrumentum procur. ꝙ non eſt legitimum:vel quòd non probat ipſum eſſe procur.cum ibi cõtineatur pactũ de dicto ſalario:& mãdatum debet eſſe gratuitũ: vt not.Bald.in dicta l. naturalis.§.penult.

1 ☞ *Habens mandatum generale cum libera, quòd poſſit uendere.*

LEX XVI.

1 PRocuratorem. †Venditio facta in præiudicium dñi per procura.non habentem ad hoc ſufficiens mandatũ, eſt nulla:nec ex illa transfertur dominiũ.h.d.

2 †Tunc aũt diciꝰ habere mandatũ ſufficiẽs, qñ hoc ſpecialiter exprimitur in inſtrumẽto, vel qñ habet generale mandatũ cũ libera:vt l.ꝓcur. cui libera.ff. eo.ſecus ſi gñale ſine libera:vt l.mãdato gñali.& l.ꝓcura. ff.eod.

1 ☞ *Procuratores palatij qui conſueuerunt operas ſuas ad hoc locare, poſſunt cogi ex iuſta cauſa officium procurationis acceptare. & nu.9.*

2 *Si reperitur in inſtrumento quòd talis conſtituit talem procuratorem ſuum præſentem & intelligentem, niſi dicatur & acceptantem, non tenetur proſequi litem, & ſi acceptaſſet, nec faceret diligentiam ſuam, an teneatur domino ad intereſſe?*

Procurator recipiendo inſtrumentum procurationis, an uideatur officium acceptaſſe?

3 *Si ſcholaris poſuit librum ſuum in domo alicuius præſente & uidẽte domino domus, & inde fuit acceptus:an ille dominus teneatur?*

4 *Appellatio eſt de appenditijs primæ inſtãtiæ ſeu cauſæ, & quid de proſecutione appellationis? & nu.5.*

5 *Procurator qualiter debeat appellare:an ſuo nomine tanquam dominus litis, an procuratorio nomine domini?*

6 *Procurator ſi non defendit:an poſſit remoueri ab officio procurationis? & quid in tutore uel curatore?*

7 *Procurator ſi non appellauit, an excuſetur propter pubertatem.*

8 *Si appellauit, & non poteſt proſequi propter paupertatem, an currant tẽpora fatalia?*

9 *Procurator ſi acceptauit officium ſponte, & poſtea non defendit:an compellitur defendere? & nu.10.*

10 *Procurator actoris, an uideatur habere mandatum ad defendendum, ſi in inſtrumento hoc non dicitur?*

LEX XVII.

1 INuitus. †Non cogitur quis inuitus acceptare officium procurationis pro actore, vel pro reo. Sed ſi ſpõte acceptauit, & cõtra ſe ſententiam reportauit, tenetur appellare: nõ autẽ proſequi appel. virtute mandati ſimpliciter dati ad primã cauſam. h.d. Et primò loquitur in ꝓcuratore cõſtituto ab actore, vſq; ibi. [Sed nec.] Et de iſta prima parte nõ eſt dubiũ. Secundò de dato reo ad defendendũ ſecũdùm vnã lect.quæ cõiter teneꝰ, vel ſecundũ aliã quæ fuit antiquorũ, ꝓſequitur eandẽ cauſam.de procur.actoris.& loquitur, & debet intelligi qñ officiũ acceptauit. Et in hoc differt à principio, vbi non acceptauit. Sed cũ reus vellet actorem reconuenire, & petere ꝙ ipſe defenderet dñm in cauſa recõuentionis, ſi hoc recuſabat facere, quæriꝰ an cõpellatur præciſè defendere, & diciꝰ ꝙ non:quia ſufficit ꝙ fidẽ ſuſceptam, ſcilicet de agẽdo, impleat. Nã ad hoc videꝰ habuiſſe mandatũ, & illud acceptauit. Si autem defendat dñm in cauſa recõuentionis.licet lex dicat ꝙ niſi hoc faciat repellaꝰ ab agẽdo, vt ſ.eo.l.actionẽ.hoc tamen nõ cenſeꝰ mandatũ à dño:vt not.in l.ſi defunctus.ff.eo.tit.§.fi.ideo præciſè nõ cõpelliꝰ:licet ab agẽdo repellaꝰ. ita intellexerunt antiqui:quẽ tñ intellectũ gl.non approbat.venio ad caſum.Sed ſecundùm aliũ intellectũ ꝙ loquaꝰ in procur.rei, debet intelligi qñ nondum officium acceptauit. Nam ſicut cõſtitutus ab actore ſi nondũ acceptauit, non compellitur acceptare:vt in princ.l.ita & conſtitutus à reo:ſi nondũ acceptauit:vt in fi. dicitur. [cũ fidem ſuſceptam &c.] debet ſic intelligi, ꝙ ille qui dedit fidem ſuper

aliquo

aliquo,debet ipſam fidem obſeruare. Sed ille qui nō acceptauit, non dedit fidem:ideo non tenetur obſeruare.Et iſtam lect.tenēt Docto.† In tex.ibi.[nemo cogitur.] dic niſi conſueuerit ad hoc operas ſuas locare,vt ſunt iſti procu.palatij. Nā illi verè poſſent cogi ex iuſta cauſa:ſicut aduocati:vt ſ.de poſtula.l.prouidendū. Ver.ſi quis verò monitus. Videtur aūt acceptare ſi recipit inſtrumentū procu.& nihil proteſtatur in contrarium:vt eſt hodie caſus in cle.j.eo.tit.facit l.ſi filius.ff.ad maced. In dubio autem cenſetur inuitus,ſi non probatur quòd fuerit volens.vt in j. glo. Ex qua not.quòd ſi reperitur in inſtrumento quòd talis conſtituit talem procu.ſuum præſentem, & intelligentem. niſi dicatur & acceptantem,non tenetur proſequi litem : quia cenſetur ille potius recuſaſſe quàm acceptaſſe.Sed ſi acceptaſſet,& non faceret diligētiam ſuam, domino teneretur ad intereſſe.l. ſi procurator. §.ſi.man.hoc tamen verum ſecundùm Cy. niſi ille ſit attinens, vel multum amicus conſtituentis. quia videretur potius acceptaſſe.argu.l.ſi ſeruus.ff.de dona.inter vir. & vxorem.

3 † Et iſtud inducit Cy.ad pulchram quęſtionem.Pone quod ſcholaris poſuit librum ſuum in domum cuiuſdam : quia non poterat tunc ad domum ſuam redire:pręſente & vidente domino domus.Liber fuit inde arreptus:ſcholaris repetit ab illo : qui non bene cuſtodiuit.ille dicit ſe non recepiſſe in cuſtodiā.dicit ipſe: & ſi erat

a multum amicus[a] vel conſanguineus & affinis,videtur recepiſſe cuſtodiam tanquam depoſitarius. ideo ſi interueniente ſua culpa liber fuit arreptus : quia receſsit de loco ſine cuſtodia dimiſit librum,tenebitur emendare.l. quod nerua. ff. depoſi.aliàs ſecus.Et iſtam quæſtionem mouet Ioan.Andræ.in addi. Spec. in titulo de depoſito.tene menti. quia iſte caſus poſſet de facili contingere.In textu ibi. [vltra, niſi prouocationis cauſa, extendere.] Iſte textus intelligitur duobus modis. Primo vt velit dicere vltra cauſam prouocationis,id eſt vltra interpoſitionem appellationis bene enim tenetur interponere appellationem.ſed vlterius proſequi eam nō tenetur: & iſte intellectus probatur in l. ſi actor.j.de appella.vbi actor conſtitutus à tutore in aliqua cauſa pupilli,ſi feratur ſententia contra ſe,tenetur appellare. Sed proſecutio appellationis non ſit ab eo:ſed à tutore, vel curatore.Et ſic iſtum intellectum tenent Docto.Secundo modo intelligitur ſecundū antiquos vltra cauſam prouocationis.i.vltra interpoſitionē appellationis:& etiā proſecutionē ipſius non tenet̄ extendere ſe ad aliā cauſam penitus diuerſam. Si fortè fuit cōſtitutus in duabus cauſis,& ipſe acceptauit officiū in vna tantū, & non

4 in alia.† No.ergo ſecundū vnū intellectū ꝙ appellatio eſt de appenditijs primæ inſtātiæ ſeu cauſæ:ideo q̄a acceptauit officiū in prima cauſa,tenet̄ appellationē interponere tanquā de appenditijs et cōnexis.vt alibi in ſimili.l.nā et ſeruus.§.ſi viuo.ff.de neg.geſt.Idē dicit Spec.in omni actu præiudiciali q fiat ꝑ iudicē cōtra ꝓcuratorē ꝓcuratorio noīe,ꝙ ipſe debeat appellare, aliàs tenebit̄ dño ad intereſſe:vt l.liberto.§.ſi.ff.de neg.geſ.niſi iuſta cauſa ſubſiſtente omiſiſſet:puta ꝓpter metū.tñ tūc debet denuntiare dño infra tēpus,vt poſsit appellare.arg.in l.Itē quærit̄.§.exercitu.ff.loc.Et hęc habent̄ in Spec.in ti.de appel.§.j.ver.breuiter,

5 parū poſt prin.§.& ver.illud aūt.† Qualr̄ aūt deberet appellare. an ſuo noīe tanquā dñs litis,an ꝓcuratorio noīe dñi vide Bal.in l.j.§.ſi quis appel. ſit.Item no.ex eadē lec. prima ꝙ proſecutio appellationis nō eſt de appenditijs primæ cauſæ:ideo qui acceptauit officiū in prima cauſa & appellauit,non tenet̄ ꝓſequi: tāquā ſecundā diuerſa hoc tñ verū qñ appellauit à diffinitiua.ſecus qñ ab interlocutoria:qđ dic vt ꝑ Bar.in l.cū ꝓcurator.ff.de no.ope.nu.Et hic eſt verū qñ mandatū ſuū non extendebat̄ niſi ad primā cauſam:q̄a tunc nec tenebat̄ proſequi:nec etiā poterat virtute illius mandati:ſed ſi extendebat̄ ad cām appellationis: vt q̄a fuit gñaliter cōſtitutus ad cauſas vel lites,ꝓſentes vel futuras,vel ſpecialiter ad vnā cām cū poteſtate appellandi, & appellationē ꝓſequēdi:ſic caſu ſimpliciter acceptando vr̄ acceptaſſe ſuper eā,eo qđ comprehendunt̄ in mādato.ideo tūc poſſet ſi vellet ꝓſequi,& per conſequēs etiā teneret̄:q̄a niſi hoc faceret fidē ſuſceptā nō impleret:qđ fieri nō debet:vt in ſi.huius l.Et iſto modo debēt intelligi iura allegata in gl.per antiquas gl.propter quæ mouebant̄ ad dicendū ꝙ ꝓcurator tenebat̄ etiā ꝓſeq:vt ff.an ꝑ ali.cau.appel.l.ſi.

6 † In gl.q.in ſi.ibi.ſ.[eo.l.eū qui.] tu dic ꝙ hic loquit̄ qñ nō acceptauit officiū.ibi qñ acceptauit:& tūc vel cōpellitur defendere: vel ſi nō defendit,remouetur ab officio procurationis.Bar. autē intelligit illam legem in tutore & curatore, quos pōt iudex remouere ab officio procurātiōis,ſi nō defēdūt. nō ſic ꝓcurator vt ibi dixi.Sed vt illa lex faciat ad ti.vr̄ poſſe ītelligi etiā in ꝓcuratore:& iſtā partē tenet hic do.Raph.& ſic licet ad iudicem non pertineat, ſed ad partē. qñ enim dñs eſt abſens, bñ pertinet ad eū procuratorem conſtitutū ab adminiſtratione remouere ꝓpter negligentiā:qui poteſt ſupplere de facto pro abſente.argu.in l.ampliorē.j.de appel.in prin.

7 † In gl.ſeq.in prin.ibi.§.[ſi ignorantes.] Dic ille.§.obſta.qđ excuſet̄ ab appellando propter paupertatē.Sed contra.quia poteſt appellari viua voce : & ſic nulla imminet impenſa:vel ſi appellatur in ſcriptione,eſt paruiſsima expenſa in dando libellum appella

b toriū.quare ergo excuſat paupertas.[b] vnde dicit Bart.quòd ille §.non loquitur de interpoſitione appellationis : ſed de proſecutione.in qua imminet impēſa.Sed tunc obſtat his quæ hic no. ꝙ non teneat̄ proſequi: quia ille.§.vult cōtrariū.niſi excuſetur propter paupertatem. So.ſcđm Bar.ibi nō loquitur in procu. ſed in fideiuſſore condēnato:qui litigauit ſuo nomine : ꝓpter ſuā obligationē:licet ad cōmodū debitoris:vnde debuit appellare, & appellationē proſequi.& idē in emptore condēnato cā euictionis. niſi ſnīa ſit euidēter iuſta : quia nō ꝓhibentur agnoſcere bonam fidē:vt.l.herēnius.§.Caia.ff.de eui.Sed ꝓcu.litigat noīe dñi:& ꝓ obligatione dñi,nō ꝓ ſua.vñ tenet̄ appellare,ſed nō ꝓſequi:quia nec poteſt ſi mandatū ſuū ad hoc ſe nō extēdit:ita intelligit Bar. qđ placet.tñ ille.§.videt̄ loqui de actu appellandi.non de proſecutione.vnde vult ꝙ paupertas excuſet.vnde poteſt poni exemplum.qñ appellās tenetur ſoluere in cōi certā quātitatem,ſi vult ꝙ appellatio admittat̄:vt eſt in ciuitate Lucana.vel ꝙ det certos fideiuſſores:& ille fideiuſſor nec ſoluere poteſt propter paupertatem.

8 † Quid aūt ſi appellauit aliquis,& ꝓpter paupertatem nō poteſt ꝓſequi.an currāt tempora fatalia? vide qđ no.vj.q.iij.c.ſi ægrotās.&.c.ſi dilecti.de dolo & cōtu.Et tutor & curator tenentur appellare,& appellationē proſequi:qm̄ mandatū ipſorum eſt generale. & ad oīa extenditur.h.d.Spe.in tit.de appel.§.j.ver.& breuit̄.&.j.de appel.l.ſi actor.& vt cauſæ poſt pubertatē aſsit tutor.l.vnica.Ad leges aūt in cōtrariū allegatas ꝙ ꝓcurator teneat̄ proſequi.Rñdeo vt j.ſequit̄ in gl.in ver. [ſed videt̄].vſq; in ſi.gl.

9 ſi.quæ incipit.[puta.] † pro declaratione glo.& materiæ recolligēdo ſic diſtingue.Nā aut quærimus vtrū ille qui nō acceptauit officiū procurationis cogatur illud ſuſcipere.& dicēdum quod nō.nec ꝓ reo.nec pro actore.ſcđm verū intellectum huius.l.nec preciſè.nec cauſatiuè:niſi ſolitus ſit operas ſuas locare. ad hoc.l. prouidendum.ſ.de poſtula. Aut acceptauit officium ſponte:ſed poſtea non defendit:& quærit̄ in cōpellatur defendere.tunc loquitur iſta glo.& pro eius declaratione : quia multa dicit : dic ꝙ aut præſtiterat ſatiſdationē de iudicato ſoluendo:& tūc ſi quęritur an cōpellatur preciſè.dicendū eſt ꝙ nō:ſed bñ cauſatiuè cōpellitur : quia ſi eſt procurator rei, repellit̄ ab officio ꝓcuratoris. vt.ſ.eo.l.iij.ſi verò eſt ꝓcurator actoris,repellitur ab agēdo:vt.ſ. eo.l.actionē. & tenet̄ dño ſuo ad intereſſe:quia fallit fidē. poſtq̄ enim acceptauit officiū,cenſet̄ dediſſe fidē de agendo & defendēdo,ſine qua fideiuſsione nō poterat admitti ad agendū:vt in.d.l. actionē.& hic in glo.circa mediū.ibi. [quia ſi alicui eſt mandatū &c.] niſi ex iuſta cauſa:vt ſi nō poſſet dare fideiuſſorem de iudi. ſol.& nō fuit à dño releuatus.& hoc voluit hic Azo. in ſum.vbi locutus eſt dubitatiuè,dicēdo ꝙ fortè tenet̄ ad intereſſe,licet hic affirmatiuè loquat̄ ſcđm Cy. Aut iā ſatiſdederat de iudicato ſoluendo : & tunc ſi eſt procurator actoris,poteſt preciſè compelli ad defendendū:vt.l.ſed & hæ.ff.eo.§.præter. & hoc ſi pendet cā cōuentionalis. Sed ſi eſſet cā finita,& reus vellet poſtea reconuenire actorē,non teneretur procurator defendere:& ita quidā intelligunt hanc legem in ver. [ſed nec.] & iſta glo.in prin.innuit ibi. [puta egit procurator &c.] intellige egit & peregit. & hæc

10 eſt ſingularis limitatio ad nullum.§.præter. † Si verò loquitur ex parte rei : & tunc diſtinguitur.an ipſe dñs ſatiſdederit procu-

a ¶ Multum amicus. Aduerte quia cōtra hāc deciſionē videt̄ facere qđ ponit Bal. in authē.habita.j. ne fil.ꝓ patre vbi dicit qđ doctor legēs ī domo ꝓpria,non tenet̄ ſcholari deferēti ibi librū,ſi illū ꝑdiderit licet tñ doctor appellet̄ magiſter,& pater ſcholariū facit glo.in l.liberto.ff.de op. li. ibi dū ſupplet & magiſtri. ſecundò facit tex.in l.ſi ego.§.ſi.ff. de iure do:& ibi pōderat Bal.in reportatis antiqs. q loquit̄ ī viro & vxore. ideo cogita.Fran.Cur.

b ¶ Paupertas excuſat. Adde Baldum in l.acceptum.C. de furt.& in l. ij.in §.ſi qs.ff.ſi qs cau.Inno. in c.ex rōne.de app.

1 ¶ De facto. Adde Bald.in l.ij.j.de vxo. mili.

ratore præſente, & cõſentiente: & tũc idem.
vt pręciſè cõpellatur defendere vt.ff.eo.l.ſi
defunctus. Si verò ipſo abſente, & nõ præ-
ſente vel ip ſe procurator & non dñs ſatiſdederit, non cõpellitur
pręciſè. quia ſufficit cõtra eum cõmitti ſtipulationem de iud.ſol.
ob clauſulã de defendẽdo.l.nõ cogendũ.§.j.& l.ſiliuſfamilias.§.
fi.ff.eo.ti.& de his vide bonã & plenam gl.in.d.l.ſed & hæ.§.prę-
ter. Et q̃ ſit ratio diuerſitatis inter procuratorẽ actoris, & rei.dic
vt ibi no. An autẽ procurator actoris videatur habere mandatũ
ad defendendũ, ſi in inſtr̃o hoc nõ dicaẽ.ſed ſolũ ad agendũ?gl.
hic.videtur tenere ꝙ ſic in illo verſ.quia ſi alicui &c.tamen illud
mandatum eſt tacitum: & venit in conſequentiam expreſsi. Sed
gl.in.d.l.ſi defunctus.§.fi.in gl.j.vult contrarium. quòd non de-
fendat ratione mãdati taciti, vel expreſsi. ſed ex diſpoſitione le-
gali. Prima pars verior hic videtur, per rationem, quam ponit
gloſſ.per.l.ad rem.& l.ad legatum.ff.eo.

1 *Mulier ſi diſpenſatiuè admittitur in procuratricem filij, non iuuatur uelleiano.*
Minor qui diſpenſatur ad defendendum alium, quòd non iuuetur per reſtitutionem in integrum.

LEX XVIII.

1 ALienam. † Mater non poteſt eſſe procuratrix fi-
lij, ſi poteſt filio de alio prouidere, &
etiã ad defendendũ.h.d.bene facit.l.qui aliena.§.quã-
quam.ff.de neg.geſt.& l.filiæ.ff.de ſol. In gl.ibi. [ff.de
app.re.] l.j.dicit Bart.quòd ratio eſt: quia in cauſa appellationis
poteſt ferri ſententia contra pupillum: non ſic in cauſa principa-
li. Bal.reprehendit. dicens quòd contra pupillũ indefenſum nec
in cauſa principali nec in cauſa appellationis, põt ferri ſnĩa diffi-
nitiua, vel ſibi ſimilis.vt l.ſi præſes j.quõ & qñ iudex. Breuiter
intentio Bar.fuit alia.quòd qñ eſt lata ſnĩa cõtra pupillum inter-
ueniente fortè tutore: & ſic eſt valida, & poſtea fortè moritur
tutor infra tẽpus appellãdi: & ſic nõ eſt qui appellet, poteſt ma-
ter appellare: & appellationem proſequi: quia periculũ eſt in mo
ra: quia ſi nõ appellatur, ſnĩa tranſit in rẽ iudi. & idem ſi non fiat
proſecutio: vnde tunc nõ attenditur an poſsit ſibi facere dare tu-
torem: an nõ. ſed in cauſa principali non imminet hoc periculũ:
nec ſimile: q nõ põt pati ſcd'm decretũ.l.ſi minor. de bo.autho.
iu.poſſ. In gl.ibi.[quia eis poteſt conſuli ꝑ tutores.] ſecus ſi eſſet
maior. & ſic non poſſet ſibi conſuli de tutore: & eſſet impeditus.
& nullus alius reperireẽ qui eũ defenderet. & ita tenet gl.in d.l.j.
de appel.re.quia ſi poſſet defendere aſcendentem (vt in.l.fœmi-
2 nis.ff.eo.) poſſet & deſcẽdentẽ ſubſiſtente eadẽ cauſa. † In fi.gl.
ibi.[multò magis defendere.] dic in cõtrariũ videẽ: quia cũ agit,
non intercedit: ſed qñ defendit, intercedit ſatiſdando de iudi.ſol.
& ſic nõ videtur admittenda: quia nõ eſt idonea, vt iuuetur vel-
leiano.dicit Barto. quòd imputet ſibi actor quare non facit eam
renuntiare velleiano: quòd ſi vult admitti ad defendum, tenetur
renuntiare vellei. & valebit indiſtinctè renuntiatio. ſicut quãdo
ſuſcipit tutelam filij, vt in authẽ.matri & auiæ ✱ j.qñ mu.tu.offi.
fun.põt. Breuiter tex.in.d.l.j.de appel.recip.vr̃.dicere ꝙ eo caſu
quo admittiẽ diſpenſatiuè, nõ videtur intercedere. & nõ iuuatur
velleiano. Et hoc placet.ne actor decipiatur. & quia video in ſi-
mili qñ diſpenſatur cũ minore, ꝙ poſsit aliũ defendere.quia non
iuuatur per reſti.in integ.vt no.ſ.eo.l.exigẽdi.in glo.fi.

LEX XIX.

1 SI pretium. † Pretium conuerſum in vtilitatem
dñi, qui venditioni rei ſuę factę per
geſtorẽ ſuum non conſenſit, reſtitui debet emptori per
ipſum dñm rem ſuã vendicantẽ.h.d.facit.l.emptor.ff.
2 de rei ven.ita dixi his diebus in q̃õne de facto.* quia executores
vltimæ voluntatis pro exſoluẽdo legata & debita vendiderunt
quandã poſſeſsionem nõ ſeruata debita forma: quo caſu poteſt
retractari venditio: iuxta no.per Bar.in.l.alio.ff.de ali. & cib.leg.
quòd ſi hæres agat contra emptorem rei ven.neceſſe habet reſti-
tuere pretium in ipſius vtilitatẽ cõuerſum, & ſolutum legatarijs
aut creditoribus. Sed plus videtur ꝙ ſi executores habent pote-
ſtatem vẽdendi (vt moris eſt) & ipſi vẽdant nõ bonafide: qa ipſi
poterãt ponere manus ad mobilia quæ extabãt, vel non fecerint
ſubhaſtationẽ, ad videndum ſi poterant habere maius pretium:
vel pretium conuerterunt in vtilitatem hæredis, ꝙ propter illas
cauſas non eſt retractanda venditio, niſi in ſubſidium: ſi execu-
tores non reperiantur ſoluendo: & ſic hæres vellet incipere ab
eis, non ab emptore.niſi in ſubſidium. ne emptor remaneat de-
ceptus ex poteſtate data à teſtatore dictis executoribus: & ex fi-
de quam habuit de eis. Nam iuſtius eſt quòd hoc potius noceat
hæredi quàm emptori. qui nõ debuit eſſe curioſus quòd execu-
tores conuertant in cauſam pro qua vendiderunt.arg.l.doli.in fi.
ff.de noua. & de hoc dico eſſe caſum.j.ſi ven. pig.aga.l.j.propter
hoc recuſaui conſulere pro hærede qui vendicabat recta via ab
emptore omiſsis executoribus. licet Bar.innuat contrarium in
dicta l.alio. & ad illam.l.j.non dat bonum reſponſum.

2 *Differentia, an procurator cõſtituatur à principio litis, an poſt litem conteſtatã.*
3 *Duo an poſſint eſſe domini inſolidum?*
Procurator ſi fuit conſtitutus poſt litem conteſtatam: an condemnatio fieri debeat in perſonam procuratoris, an domini?

LEX XX.

1 NIhil. † Non refert an cõſtituatur procurator à prin-
ci.ante lit.conte. an poſt eam cœptã.hoc dicit.
& ſemper allegatur.dic quòd quærebatur ab Impera-
tore.nam certũ eſt quòd à principio poteſt quis con-
ſtituere procuratorẽ ad agendũ & defendendũ.l.j.ff.eod.§.vſus.
nõ enim cõpellitur quis per ſe agitare cauſam.l.fi.j.eo. Sed quid
ſi elegit viã agitandi per ſe: & fuit litem cõteſtatus: poſtea tędio
affectus vult conſtituere procuratorem: aduerſarius autem non
vult ipſum admittere. dicẽs quod quã viam elegit dñs.ſ. litigan-
do pro ſe, hæc ſibi pateat, & teneatur eam proſequi: vt in.l.ſi mu-
lier.§.fi.ff.quod met.cau. Quæritur quid iuris: & determinatur
hic contrarium: & ſi non videatur ſe aſtrinxiſſe ad litigandũ per
ſe.ideo fuit inuentus vſus procuratoris, vt quandocũq; placue-
rit alicui ipſum cõſtituere, & ſe à labore eximere, hoc facere poſ-
2 ſit. † Pro declaratione gl.opp.circa fi.gl.quòd imò ſit longa dif-
ferentia: an procurator conſtituatur à principio, quia tunc ipſe
conteſtatur litem. & per conſequens efficitur dominus litis: vt j.
eo.l.procuratoribus. & ſic ſuo nomine, & ex ſua perſona poteſt
alium procuratorẽ loco ſui conſtituere, etiam dño inuito, qui ſi-
cut non põt ipſum reuocare inuitũ. vt in.d.l.procuratoribus. ita
nec impedire ſubſtitutionẽ prædictã. Sed ſi dñs primò litem con
teſtatur: & ſic efficitur dominus litis & inſtantiæ, deinde conſti-
tuit procuratorẽ, nõ eſt amplius fienda conteſtatio. & per conſe-
quens non poteſt procurator effici dñs litis.ergo non põt alium
ſubſtituere ſuo noĩe.ſed demũ nomine dñi, ſi habeat ad hoc ſpe-
ciale mandatũ.gl.hic fatetur in fi.quòd quãtum ad hunc effectũ
non eſt idem cõſtituere à principio, vel poſt: ſed quantũ ad alios
effectus quos gl.enumerat in prin.vſq; ad illũ ver. [porrò.] non
refert conſtituere à prin.vel ex poſtfacto. & Bar.vr̃ ſequi gl. Di-
cit tñ ꝙ ſi dñs qñ conſtituit procuratorẽ poſt lit.conſta.factã per
ſeipſum, faciat remitti omnes actus iudiciarios vno contextu in
perſonã procuratoris. & ſic dicitur fieri quædã delegatio. iuxta
ea quę habentur in.l.mutari.ff.eo. & trãſfertur in procuratorẽ di-
rectum ius inſtantiæ: quod tamẽ fieri non põt: niſi conſentiente
aduerſario: vt in.l.j.ff.de noua.quod tũc talis procurator tanquã
dñs directus litis poterit aliũ ſubſtituere. Idẽ ſi dñs cedat procu-
ratori tale ius inſtantiæ. quod tunc apud ipſum dñm remanet
directum: & in procuratore remanſit vtile. ratione cuius poterit
ſimiliter ſubſtituere. Sed ſi neutrum iſtorum factum eſt. puto gl.
dicere veritatẽ, quia cũ principalis ſit effectus dñs, duo non poſ-
ſunt eſſe dñi inſolidum, talis procurator per actus quos poſtea
faciet non efficietur dñs: & per conſequẽs non poterit procura-
tor aliũ ſubſtituere.ſed Pet. & Iac.but.quos ſequitur Bal. dicunt
quòd imò ipſe procurator per primũ actum cõtradictorium quẽ
poſtea faciet, efficietur dñs quò ad ſequentes actus: ſicut fuiſſet
effectus à principio per conteſtationem litis. quia primus actus
quantũ ad ſequentes habet vim conteſtationis. vt etiam præclu-
dat viam opponẽdi exceptionem procura. de qua in.l.ita demũ.
ſ.eod.ſicut præcluſerat per conſtitutionem. ſed tunc quomodo
reſpondetur ad rationem Bar.quòd duo non poſsint eſſe dñi in-
3 ſolidum † Et iſto caſu reperirentur duo. ſcilicet ipſe principalis
effectus per conteſtationẽ: & procurator effectus per alios actus
contradictorios. ipſi tenent quòd hoc non ſit inconueniens. nam
in iuribus incorporalibus, vt in ſeruitute, poſſunt eſſe duo do-
mini eiuſdem ſeruitutis inſolidum. ſed ſi lis eſt huiuſmodi: quia
eſt

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

eſt quoddã ius incorporale ad litẽ ꝓſequẽdam vſq; ad finem. & ita poſſunt ſtare ſimul: quia ipſe principalis poſt cõteſtationem litis ſit obligatus ad hoc. nec per cõſtitutionẽ ꝓcuratoris poſtea ſtatim liberetur ab iſta obligatione. & ſimiliter ipſe ꝓcurator per primum actum quem fecit obligetur ad proſequendum cæteros actus vſq; ad finem. Ita declaro intentionem prædictorum licet ipſi non ſic clarè loquantur. & eſt ſatis pulchra & ſubtilis imaginatio: & ſic poſito etiam q ſi neutrum de duobus quos dicit Bar. interuenerit, ſ. nec delegatio, nec ceſsio. nihilominus poterit dictus procurator poſtquam aliquem actum fecit, cum in parte ſubſtituere ſuo nomine, tanquam dominus litis. Et ex hoc reſpondetur ad aliud quod gl. hic tangit. Sed quęro eo caſu quo fuit conſtitutus poſt lit. conteſt. & ſic procurator rei, & veniat ferenda condemnatio. In cuius perſonã feretur? an ꝓcuratoris: an dñi. Et glo. hic tenet q in perſonam procuratoris. & fuit opi. Io. & Bal. pro qua faciunt aliqui tex. quos gl. alle. ſed in cõtrariũ facit opinio eiuſdem Io. recitata in fi. gl. qui vult quod talis procurator nõ poſsit effici dñs litis per actus ſequẽtes. Et ſi eſt hoc, quomodo poterit ferri ſnĩa in perſonã eius contra. l. j. de ſentẽ. Ideo Azo tenuit cõtrariã opi. q imò in perſonam dñi principalis. Nos poſſumus dicere: & ita ſeruat conſuetudo, q in perſonã vtriuſq; quia vterq; eſt dominus litis: & licet Vltramõ. reprehẽdant glo. tñ ibi dicit (vt omniũ ſeruetur opi.) condemnet vterq;. Pet. dicit imò omniũ deſtruit opi. quia ſic non proderit conſiliũ iuriſconſulti ad euitandam infamiam. l. furti. §. qui alieno. ff. de his. Tu dic q imò illa opi. procedit de iure, non ſolum de conſuetudine, per ea quæ dixi. Ad rationẽ Pet. q illud conſilium ſit fruſtratorium. reſpondetur: imò nõ eſt: qa ſi procurator interuenit à prin. ſine dubio ipſe ſolus cõdemnat, & nõ dñs, & ſic dñs euitat infamiã, ita loquit ille §. q alieno. Si verò poſt litem conteſtatam factã à dño: tũc cõſiliũ eſt (ad euitandũ infamiã) quòd cõdemnetur procurator: & non dñs. cum hoc poſsit fieri. & erit idem. Sed ſi cõdẽnabitur dñs, fateor q poſsit fieri ſed non euitabit infamiã. Conſilium eſt ergo q cõſtituat ab initio. & hoc voluit Iuriſconſultus in d. §. qui alieno. ſi bene conſideretur. De iſta materia vide tex. cum glo. in c. querelã. de elec. vbi probatur q vterq; cõdẽnetur, ſ. procurator & dñs: & ſic de iure canonico dicta opi. approbat. Sed qd ſi iudex vult tantũ vnum condẽnare, non vtrũq;? Reſpõdeo poteſt quem velit. vt ſentit Bal. in l. j. de ſen. Sed quid ſi libellus erat datus contra dominum, nec erat ſnĩa conformis libello, contra. l. vt fundus. ff. commu. diui. cum ſi. ſentit hic Bal. hoc non obſtare. q ex quo in procuratorem trãſlatum iudicium, vt patet in hac l. in fi. dum dicit. [tranſitum fecerit.] cenſetur etiã trãſire libellus, ſeu virtus eius. In duobus tamẽ caſibus nõ poteſt ferri in procuratorem. Primus qñ verba non poſſunt cõgruere in pſonã eius: vt in criminali, vel matrimoniali cauſa: vt hic ſequit in glo. in ver. [& hoc ſi verba.] quã Barto. reputat ſingularem. & quãdo procurator fuiſſet conſtitutus ad vnũ tantum actũ cauſæ: puta ad ſnĩam audiendam dũtaxat, & ſi nihil egiſſet i cauſa. & ſic nõ poſsit dici dominus litis: vt hic in glo. quam tene menti. Et eam allegaui. ſ. eo. l. ſi procurator. vel ſi ad proponendas exceptiones dũtaxat: quia tunc diceretur nudus miniſter potius nuntius quàm procurator.

a ¶ Mulier habet triplex patrimonium, & ſi feratur ſententia contra maritum, noceat uxori?

3 Qui habet mandatum ad unum, cenſetur etiam habere ad aliud ſine quo illud explicare non poſſet, vel quòd venit in conſequentiam.

4 Idem eſt in cauſa, quòd in cauſato. imò potentius.

5 Idem accepit emphyteuſim pro ſe & liberis ſuis per lineam maſculinam deſcendentibus, & poſtea decedat relicta filia, & nullo maſculo, an filia admittatur ad emphyteuſim?

6 Idem de principio numeri, & ſic de uno, quod eſt de ipſo numero. Venditio facta pro uno nummo, an ualeat?

LEX XXI.

Maritus. † Maritus poteſt agere[a] pro vxore etiam ſine mandato, dummodo caueat de rato in quacunq; cauſa ipſius vxoris, niſi habuerit mandatum expreſſum de agendo ab ea in quadam cauſa: qa tunc cenſetur in alijs prohibitus agere: & ſic non poteſt etiam ſi vellet, de rato cauere. hoc dicit in effectu ſecũdum intellectum glo. Et ponit caſum quòd vxor dedit mandatũ marito, de agendo cõtra te in aliqua cauſa, iſte maritus egit in iſta & in alia quadam ſimul, & produxit mandatum. Tu oppo. quòd ad aliam, mandatum ſe non extendit: & ſic non debet admitti. vt. ſ. eo. l. ſi procurator ad vnã. ipſe replicat quod licet non poſsit virtute mandati expreſsi: poteſt tamẽ virtute mandati legalis: quia cõiuncta perſona. Reſpõdetur quòd ſi nullum habuiſſet mãdatum. iſta eſſet bona ratio ad admittendũ eum in quacunq; cauſa ipſius mulieris. dummodo caueret de rato. & hoc duplici ratione. quæ aſsignatur in tex. licet non ſit perſona coniuncta reſpectu ſanguinis. eſt tñ affinis, ſeu principium affinitatis, quòd tantum valet quatũ cõiunctio ſanguinis: vt. l. ſed & hæ. ff. eo. ſed quia habuit mandatũ limitatum, vr̃ prohibitus in alia cauſa agere. quia qui vnũ concedit, videtur aliud prohibere: vt. l. cum prętor. in prin. ff. de iudi. Coniuncta verò pſona licet poſsit agere ſine mandato, non tñ põt agere contra mandatũ. l. Põponius. §. fi. ſ. eo. ti. etiã ſi velit cauere de rato. vt ibi. & hoc ſiue ſit expreſſa prohibitio, ſiue tacita: vt in hac lege. quam no. In tex. ibi. [citra mandatum.] id eſt, poſito q conſtet ipſum nõ habere mandatũ. qui hoc fatetur. ſed ſi aſſereret ſe habere, etiã ſi nõ eſſet maritus, admitteretur cũ cautione de rato. poſito q non haberet reuera. dũmodo faceret aliqualẽ fidem de mãdato ſcd'm Doc. vel etiam nullam. ſcd'm gl. vt no. ſ. eo. l. j. In tex. ibi. [irruant.] ſ. nolentes. In tex. ibi. [cogantur.] ſ. inuitæ. In tex. ibi. [ſuſceperit.] ſubaudi ſcilicet de his actionibus intentendis. Fran. accur. † In gl. ij. ibi. [in

b paraphernalibus][b] & ſic mulier habet triplex patrimoniũ ſcd'm Ia. bu. nã primò habet dotem: & illa eſt in dñio mariti: & ideo ſi maritus cecidit à poſſeſsione rei dotalis, poteſt ipſam vendicare ſuo noĩe, nõ vxoris. l. doce ancillam. j. de rei vendi. ideo nõ cauet de rato vxoris. Sed quid ſi feratur ſnĩa contra maritũ. an nocebit vxori ſoluto ma. Cy. in. d. l. doce. vr̃ tenere q ſic. In contrariũ facit. l. Titio centũ. ff. de cõdi. & demõ. de hoc vide per Bar. in l. de die. §. j. vel. ij. ff. qui ſatiſda. cog. qui dicit q non nocet. niſi ſciuerit iſtam cauſam agitari, & non defendit: vt. l. ſæpe. de re iudi. Nec obſt. q maritus erat dñs tẽpore ſnĩæ. & ad ipſum ſpectabat facultas agendi: quia verũ eſt quòd tẽpore quo duraturũ erat matrimonium, non poſt. Secundò patrimoniũ eſt rerũ paraphernaliũ. quas vxor tradit marito in cuſtodiã, quod facere videtur ſi ſibi tradat inſtrã illarum rerũ: & tunc eo ipſo videtur ſibi dare mandatum de agendo pro illis rebus. ideo nõ cauet de rato: quia conſtat de mãdato, eo ipſo q docet maritus eas res fuiſſe ſibi traditas ab vxore, vel inſtrã ipſarũ: vt l. ne ſatiſdatio. ff. rem ra. habe. Bar. autem dicit quòd etiam in quolibet alio eſſet idem, qui probaret ſibi tradita inſtrumẽta aliquarũ rerum fuiſſe à dño: licet aliter de mandato nõ appareret, vel cenſeatur dediſſe mandatũ de agendo. per l. fi. de pac. cõuen. Sed Pet. reſtringit iſtud ad cõiunctam perſonam: quod eſt no. per c. coram. de offi. deleg. Sed ille tex. poteſt intelligi qñ non conſtat de traditione facta à dño. Poſito eñ quod apud te extraneum reperiantur inſtrã mea: ſi nõ appareret quod hæc tibi tradiderim, hæc nõ eſſet ſufficiens cauſa ſeu ꝓbatio mandati. per illud. c. ſed aliqualis reſultat pręſumptio, qua fecit te admitti cũ cautione de rato: vt not. Bart. in l. iij. §. duæ autẽ. ff. de carbo. edic. Sed ſi appareret de traditione facta dño, eſſet ſufficiens ꝓbatio de mãdato. & non tenereris de rato. etiã ſi eſſes extranea perſona etiã ſcd'm quod hic Bar. innuit. Tertium patrimonium eſt rerum quæ nõ fuerant datæ in dotem, nec in cuſtodiam marito. & de illis loquitur iſta lex: quia in illis nõ cenſetur habere maritus ab vxore tacitum vel expreſſum mandatũ. ideo nõ poteſt dici procurator eius, licet habeat facultatem agendi ex diſpoſitione legali. ideo nõ admittit ſine cautione rati. ſicut nec alia quælibet perſona: & iſte eſt tex. qui hoc declarat in. d. l. iij. §. ſed ſi fortè. in. d. gl. & ſnĩa lata cõtra ipſum nõ pręiudicaret vxori, vel alteri coniunctæ perſonę, niſi ratam haberet. Secus in caſu præcedẽti. qñ habet mandatũ tacitũ: vt in paraphernalibus: quia tũc eſt verus procurator, cũ habeat mandatũ ab homine. & ſnĩa lata cõtra procuratorem nocet dño. l. in cauſæ. ff. eo. Tene menti

3 prædicta: quia vtilia ſunt, & nõ bene declarata hic per Doc. † In gl. fi. ibi. [ad rem mobilem.] dic q qui habet mandatũ ad vnum, cenſetur habere ad aliud ſine quo illud explicare non poſſet: vel quod venit in conſequentiam illius. ita loquuntur illæ leges. & facit. l. ij. cũ ibi plenè no. ff. de iuriſdi. om. iudi. Sed ad aliud peni-

a ¶ Maritus põt agere. Adde l. fin. C. de pact. conuen. Doc. in c. cõſtitutus. de ꝓcu. Doc. in. c. j. q fil. ſint legit. Abb. i. c. ex parte. de cõfeſ. Et pro limitatione hu⁹ l. vide d. Mari. ſoz. in repe. c. veniens. col. lix. extrà de accu. Franc. Cur.

b ¶ In paraphernalib⁹. An propter adulterium vxor amittat bona paraphernalia. vide glo. ſing. in ver. dotalitium. in c. plerunq;. de dona. inter vi. & vxo.

a ¶Ego dicebã. Adde eũdem Pau. de caſt. ſ ſuo cõſi.cccxxxvij. inci.preſupponendũ. qđ dictũ ſtatutũ. & Ale.& Moder.l.gal lus.§ nũc de leg.ff.de de libe. & poſth. & hanc deciſionẽ Pau. de ca.refert & ſequitur Alex. de imol.in xliij.col.ij. verſi. ſed præmiſſis.in.ij.vol. Franc. Cur. Et tu ad prædicta, vide do. Iaſo.in l.ij.colũ.xcij. verſic. xxi.j. de iure emphy.

tus diuerſum non: vt hic in fi.ſ.eo.l.ſi ꝓcu. ad vnã.ſed Pe. hic habuit aliũ intellectum quàm glo. Dicit enim intentionẽ huius l.in fi.hanc eſſe.ꝙ ſi maritus habet mandatũ ad extraneã rem, virtute dicti mandati nõ po- 2 teſt agere ad aliam diuerſam. Sed virtute facultatis datæ à lege bene poterit agere pręſtita cautione de rato: quia non cenſeť prohibitus i aliis agere. quia inducta ad augmẽtum, nõ inducũt diminutionem. l.ſi mancipia.ff.de fun.inſtru. & iſtud mãdatum fuit inductum ad augmentũ facultatis agendi: ergo non debet importare diminutionem in aliis. Tum quia caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cõmunis.l.ſi extraneus.ff.de condi.ob cau. & diſpoſitio iuris cõmunis eſt, quòd poſſit agere in omnibus cauſis: & in illa in qua habet mandatũ expreſſum, nõ tenetur cauere de rato: in aliis ſic. Docto. ſequuntur intellectum glo. quia diſpoſitio iuris cõmunis, quòd cõiuncta perſona poſſit agere pro coniuncta ſine mandato. habet limitationem. niſi de cõtraria voluntate ipſius coniunctæ appareat, verè vel præſumptiuè, vt in.d.l. Põpo.§.fi. Et hoc apparet pręſumptiuè. eo ipſo quòd dedit mandatum limitatum. Vltimò, quia maritus nec eſt perſona coniuncta ſanguine, nec eſt affinis: quia ſi eſſet affinis, non poſſet eſſe matrimonium inter ſe & vxorẽ: ſed eſt principium, & cauſa affinitatis. Et nihilominus videtur eſſe idem quod in affinibus, vt
4 admittať ad agendũ ſine mandato. † Colligũt Doc. duo not. primum. ꝙ idem iuris eſt in cauſa, quod in cauſato. imò potentius. quia maritus eſt cauſa affinitatis. & ſi eius conſanguinei tanquã affines poſſunt agere pro ſua vxore: fortius ipſe, qui eſt cauſa
5 affinitatis illorum. † Et ego inducebam ſemel ad deciſionẽ quęſtionis vtilis. in qua multi cæſpitabant: & inductio fuit eis valde pulchra & concludens. Nam quidã receperat emphyteuſim pro ſe & liberis ſuis per lineam maſculinã deſcedentibus, poſtea deceſſit relicta filia: & nullo maſculo. Quærebatur an filia admitteretur ad emphyteuſim. Et quidam dicebãt quòd ſic. quia licet ſit fœmina, non deſcendit tamen ex linea fœminina, quæ videť excluſa per illa verba per lineam maſculinam deſcendentibus: ſed deſcendit ex patre: qui eſt maſculus: & ſic per lineam maſculinam.
a linam. Ego dicebam * contrarium: nam linea nõ incipit à patre. ſed in filiis. Si enim pater qui recipit emphyteuſim haberet filios maſculos, & filiã fœminam, incipit in maſculo linea maſculina ipſius patris. Et in filia fœmina incipit fœmina linea. Sed certũ eſt quòd deſcendẽtes ex iſta filia, tanquam deſcendentes per lineam fœmininã non admittunť ad emphyteuſim. ſed ſolùm deſcendẽtes ex filio maſculo ſecundũ tenorem inueſtituræ. Quod ergo iuris eſſet de deſcẽdentibus ex iſta filia, debet eſſe etiam de ipſa, quæ eſt caput lineæ. arg. hoc quia intentio concedentis fuit quod res non tranſiret ad cognatos, licet ipſa ſit agnata: ergo debet excludi, ne per ipſam perueniatur ad cognatos: & ſic illa conceſſio ſibi & deſcendentibus per lineam maſculinam, debet ſic intelligi liberis.i. maſculis, & deſcendentibus ex maſculis. & hoc
6 videtur tenere Specu. in tit. de locato.§. nũc aliqua. ver. xvj. † Inducit etiam Cy. ꝙ idem eſt de principio numeri.i. de vno, quod eſt de ipſo numero. Ideo facit ad quæſtionem illam: an venditio quæ facta eſt de vno nummo, valeať & videbatur quòd non: quia ad ſubſtantiam venditionis requiritur pretium in pecunia nume. ſed vnus non eſt numerus, ſed principiũ numeri. De hoc etiam habetur. ff. de acquir. poſſeſ. l. ſi quis ante.

2 ☞ Lite conteſtata per procuratorem, cum dominus non poſſit eum inuitum reuocare, quid poterit facere dominus.
3 Si procurator conteſtatus eſt litem, & aduerſarius cum producit teſtes, uel inſtrumẽta, non facit citari procuratorem, ſed dominum: non ualet receptio ſeu productio, tanquam facta non citata parte, & quid ſi dominus ſponte compareret?
4 In cauſis in quibus lis non conteſtatur, quòd per primum actum quem facit procurator contradictorium, efficitur dominus litis, ſicut per conteſtationem.
5 Si feratur ſententia cõtra procuratorem qui fuit litem conteſtatus, uel quaſi poſt mortem domini, qualiter condemnabitur?

LEX XXII.

1 PRocuratoribus. † Per litem conteſta à ſe factã ꝓcurator efficitur dñs lit. Ex quo ſequunť tres effectus: quia inuitus nõ poteſt reuocari ſine iuſta cauſa: nec eo inuito ſi ipſe vult proſequi, dñs admittetur ad proſequendũ. ſecũdus eſt. quia morte mandantis nõ expirat eius mandatũ, tanquã re non integra. Tertius effectus eſt. quia põt ſubſtituere ſuo noĩe. hoc dicit cum. l. ſeq. in iſta. l. ꝓcuratoribus. ibi. [facultatẽ negotia ꝓſequen
2 di.] † dic põt tñ dñs adeſſe ꝓcuratori, ſi ſuſpicať de eo: licet non poſſit reuocare: vt in l. Paulus. ff. eo. c. quãuis. eo. tit. lib. vj. & ꝓducere teſtes & inſtrã vt ibi no. & in l. ſi ſuſpecta. ff. de inoffic. teſta. Sed an poterit alios actus facere: vt opponere exceptionem, vel facere poſitiões & articulos? iſte tit. videť clarè dicere ꝙ non: ſed hoc puto verũ. ſi ꝓcurator eſt pñs, & per ſe velit dictos actus facere, & cõtradixit dño: tũc ſicut nõ põt inuitus à dño reuocari ita nec proſequi cauſam, ſi ꝓcurator eſt paratus proſequi. Sed ſi ꝓcurator nõ proſequereť, ſed eſſet negligẽs, dñs poſſet hoc facere ex ea parte qua põt aſſiſtere vel adeſſe: vt in iuribus. ſ. allegat. Sed ſi procurator eſſet abſens, bene poſſet dñs oẽs actus facere virtute vtilis iuris inſtantiæ, ſibi quæſiti per procuratorẽ: & hoc determinat Bar. in l. ante litẽ. & in l. poſt litẽ. ff. eo. ti. circa mediũ. nec propterea cẽſetur procura. reuocare: quia nec põt: ſed ſi ipſo ꝓcuratore præſente & etiã aduerſario, & non cõtradicente tales actus faceret dñs, cẽſeretur reuocatus ꝓcurator. niſi diceret ſe facere citra reuoca. procuratoris. Item per hanc legẽ determinat antiquus aduocatus Bonoñ. Vbertinus de Rampo. ſecundum
3 Bart. † ꝙ ſi procurator conteſtatus eſt litem, & aduerſarius cum producit teſtes vel inſtrumẽta nõ facit citari ꝓcuratorẽ: ſed dñm nõ valet receptio ſeu productio: tanquã facta nõ citata parte: qa nõ debuit citari dñs: qui nõ habet facultatẽ proſequẽdi litem: vt in hoc tex. ſed ipſe procurator: & quia dñs cõſtituẽdo procuratorem cẽſetur declaraſſe, & proteſtatus fuiſſe, ꝙ nõ vult ꝓſequi litem hanc per ſe: ſed per procuratorẽ. Et hęc facultas datur ſibi à iure. l. j. §. vlus. ff. e. quæ ſibi nõ debet auferri: vt in c. indultum. de reg. iur. lib. vj. & j. eo. l. fi. Et per cõſequens citatio ipſum non artauit: quia ſi artaret, auferret ſibi facultatẽ datã à iure. ſi tñ dñs ſpõte cõpareret, valeret receptio: ꝓpter id quod ſ. dixi. quia hoc vtile ius inſtãtiæ: & poteſt actum facere nõ cõtradicente ꝓcuratore. Ex quibus etiã patet ꝙ ſi nõ cõpareret, nõ poſſet dici verus cõtumax: etiã ſi citatio ipſum perſonaliter apprehẽdat: poſtquã nõ tenebatur cõparere: vt in l. vir bonus. iud. ſol. & ſi nõ compellitur ab appellãdo, ſi lata eſſet ſentẽtia cõtra ipſum ipſo nõ citato: & hoc no. Bal. in authen. hodie. de appella. j. & facit quod no.
4 in l. j. ff. quãdo appel. ſit. §. fi. † Vltimò dicit Bar. in l. ſeq. duo verba. primò ꝙ in cauſis in quibus lis nõ cõteſtatur ꝙ per primum actum quẽ facit procurator contradictoriũ, efficitur dñs lit. ſicut ☞ per cõteſtationẽ: & hoc dicit colligi ex iſta lege ibi: [poſt cauſam in iudicio agitatã.] non cõteſtatam: & ſic erit idem effectus qui reſultat ex cõteſtatione. de hoc vide per glo. in c. j. de electi.
5 lib. vj. ſuper ver. aſſentiat. † Quærit etiam ſi feratur ſentẽtia cõtra procuratorem qui fuit litem conteſta. vel quaſi poſt mortem dñi, qualiter cõdẽnabiť? Nam ſi cõdẽnabitur vt procurator talis defuncti: nõ valebit ſnĩa: quia videť cõdemnatus ipſe dñs defunctus in effectu: ergo &c. vt l. fin. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. & l. de qua re. §. j. ff. de iud. & quia nõ poteſt dici procuratorem illius nunc eſſe. ſed fuiſſe: vt in fi. habetur in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verb. obli. & non ſoluit: ſed dicit cogita. Bal. dicit ꝙ cõdemnabitur tanquã procurator hęredis: ſed hoc nõ videť bene dictũ quia hæreditas iacens nõ habet ꝓcuratorẽ: ſed datur ei curator: vnde ipſe Bal. in l. j. j. de ſentẽ. dicit ꝙ debet vti iſtis verbis, ſ. condemno talem procuratorẽ olim talis defuncti: quia debet loqui aptè & nõ ineptè, etiam ſi hæreditas eſſet adita: quia non põt dici procurator hæredis qui non fuit cõſtitutus ab eo, & ad ipſum non tranſit conſtitutio.

1 ☞ Ille ad quem pertinet commodum litis, dicitur dominus, licet ipſe non fuerit adhuc litem conteſtatus, non tamen dicitur dominus inſtantiæ, ſed ille qui conteſtatus eſt, dicitur dominus litis uel inſtantiæ. & quando ei qui dicit aliũ nullum habere mandatum uel reuocatum, incumbat onus probandi? & nu. 4.
3 Iudicium tres perſonas de ſubſtantia requirit.
4 Exceptio procuratoria, ut tu non potes eſſe procurator: quia miles, uel mulier. an poſſit opponi poſt litem conteſtatam, & quid ſi quis fuit litem conteſtatus ſalua ſua exceptione, uel cum proteſtatione, cui non renuntiabat?
5 Quid ſi dicatur tu non es procurator?
6 Iudex an poſſit ex officio ſuo compellere procuratorem ad oſtendendum mandatum?
7 Procuratoris perſona, an legitimetur per pronuntiationem iudicis, etiam ſi uere eſſet falſus procurator?
8 Indebitum ſolutum per ſententiam non reperitur. & quid ſi non per ſententiam?

1 *Quatuor modi per quos legitimatur perſona procuratoris:ut ſic poſtea non poßit repelli a proſecutione iudicij, quouſque ſit finitum, niſi opponens aſſumat in ſe onus probandi.*

2 *Lata eſt ſententia pro falſo procuratore, an dominus poßit eam habere ratam ad ſui utilitatem?*

LEX XXIIII.

Licet. † Exceptio falſi ꝑcuratoris pōt q̃cunq; opponi:quia ſi hoc reperiatur:redditur iudicium retro nullum. & eſt lex ſolennis. & ſemper allegatur. In text.ibi.[in princip.]q.d.i.ante lit.cōte.vt in l.qui ꝓcuratorem dat.ff.e. In text.ibi.[procuratoris.]ſubaudi.ſ. actoris: vt ſtatim ſequitur.[ad agendum &c.]Sed etiã poteſt intelligi in procuratore rei:quia intereſt actoris ſcire an defendat cũ mãdato, vel ſine.licet vtroq; modo admittatur ad defendẽdum: vt s.eo.l. exigendi.quia primo caſu ſnĩa contra eum lata præiudicat dño, & contra eum mittetur executioni.ſecundũ not.in l.Plautius.ff. eo.& prius perſonæ ratio quęrenda eſt.l.quidam referunt.de iure codicil.& ita ſeruatur in practica:quia vterq; ꝑcurator producit mandatum ſuum ante oĩa, & legitimat perſonam ſuã:faciendo pronuntiari mandatum eſſe legitimum. In text.ibi.[à domi-
2 nolitis habeat.]† Not.ꝙ ille ad quẽ pertinet cõmodum lit. dicĩt dominus, poſito ꝙ ipſe nõ fuerit adhuc lit. conteſt.nõ tñ dicitur dñs inſtantiæ:ſed poſt cõteſtationem ille qui cõteſtatus eſt dicĩt dñs litis,vel inſtantiæ:vt s.l.præce. In tex.ibi.[ſi tñ falſus procurator inuenitur.]Dic,vt quia nullum habebat mandatum , vel habuerat,ſed fuerat reuocatũ:& ex hoc verbo colligitur ꝙ ille q hoc dicit,& opponit poſt litẽ conteſtatã,debet hoc probare:quia ſi opponeretur ante litẽ cõteſtatã,nõ haberet hoc probare neceſſe:ſed ipſe procurator, vel haberet probare plenè,vel caueret de rato.& hæc procedũt lite adhuc nõ finita. Sed ſi eſſet terminata per ſniam latam cõtra reum,& ipſe reus opp.ꝙ procurator actoris nõ habuit mandatum:& ſic ſententia non debet mitti executioni contra eum:quia ex ea nõ eſt quæſitum ius actori, tunc nõ haberet neceſſe aliter probare,ſed ipſe procurator haberet neceſſe probare mandatum,vel ratihabitionem ſecutam. lite enim pẽdente poſtquam legitimata eſt ꝑſona,nõ admittitur reus ad hãc exceptionem proponendam.& ad impediendũ proceſſum , niſi aſſumat in ſe onus probandi.Sed ea finita,quia non impedit proceſſum,non habet neceſſe probare, ſi procu.nulla fidem facit de
3 mandato,ſed ſimpliciter fuit admiſſus.† In text.ibi.[nec dici conſtituiſſe ſolent,nec poteſt eſſe iudicium.]Dic ꝙ dẽfecit vna ex perſonis ſubſtantialibus in iudicio.ſ.actoris, cum trẽs ſint neceſſariæ.ſ.actoris,iudicis,& rei.vt in c.forus.de ver.ſig.& idem dicit gloſſa in ſ. iudicis incompetentis:quia facit deficere in perſonam iudicis,quod intellige,niſi per exceptionem omiſsionis incompetentiæ fuiſſet prorogata iuriſditio.l.ſed & ſi ſuſceperit. de
4 iudi.ff.† Pro declaratione gloſſ.mag.op.primò de l.qui ꝑcuratorem dat.ff.eo.tit.§.fi.vbi dicitur ꝙ poſt litem conteſtatam nõ pōt opponi exceptio procuratoris gloſſ.ibi dicit verum.quando opponeretur tu non potes eſſe procurator : quia miles:ſed ſi opponeretur tu nõ es ꝑcurator. Tunc ſi opponẽs vult ꝓbare,admitti debet,ſed in caſu pręcedenti etiam ſi vellet probare,nõ admittetur.Secundo op.ꝙ iſta exceptio eſt dilatoria : vt l.iij.ff.de excep.& natura dilatoriarũ eſt,quod debeãt opponi ante litem conteſtatam:vt in l.exceptione.j.de prob.Solu.verum eſt,niſi ſint tales quæ reddãt iudicium retro nullum:vt eſt iſta per rationem quam dixi ſ.&c.quia tunc ſemper videtur opponi in initio,cum conteſtatio non valeat.& hoc in gl.vſq; ibi.[Alij dicũt.] & dum dicit gl.[vel melius.]nõ vult ponere ſol.nouam,ſed declarare ꝑ eam,quare poſsit talis exceptio q̃cũq; proponi: quia ſemper dicitur opponi in initio.Tertiò op.in alio ver.de l.ita demum. ſ.eod.Sol.ibi.quando proponitur in hunc modum:tu non potes eſſe procurator:quia miles,vel mulier. Nam iſta eſt dilatoria ſecundũ quoſdam:ſed iſta tu non es procurator : eſt peremptoria: ſed hoc eſt falſum ꝑ hũc tex.dũ dicit ꝙ eſt ꝓponenda in initio:qa ſi eſſet peremptoria,eſſet falſum:quia imò nõ niſi poſt litem cõteſtatam vſq; ad ſententiam:vt l.peremptorias.j. ſentẽ. reſcin. nõ pl.Alij dicunt quòd eſt fienda differentia per quem modum proponatur,& an proponens ſciuerit eum non eſſe procuratorem. Aut credebat , eum eſſe procuratorem , aut ambigebat. Primo caſu , aut ſciebat illum non eſſe procuratorem,& non habere mandatum : & non oppoſuit.tunc videtur illi exceptioni renuntiaſſe:& nõ poteſt opponere ante litẽ cõteſtatam.ſubaudi etiam ſi velit hoc probare. Si verò crediderit iuſta cã motus,quod haberet mandatum : quia fuit productum inſtrumentũ procuratiõis: ſed erat falſum,vel fuit poſtea reuocatũ: & tũc quandocunq; perueniat ad eius notitiã,poteſt opponere:etiã ſi non ſumat in ſe onus probandi.iſtam gl.ita intelligũt Doc. licet glo.videatur aliter dicere,& hoc per c. paſtoralis.de exce.vbi poſt terminum datum
a ad proponandas dilatorias pōt proponi dilatoria,quæ de nouo peruenit ad notitiam:de hoc ſtabitur eius iuramento : vt ibi not. in tertio caſu qñ dubitabat debuit hoc dicere ab initio, & petere mandatum probari,vel de rato cauere:& ſi hoc nõ facit, nõ poteſt obijci poſt,niſi velit aſſumere in ſe onus probãdi. In primo ergo caſu nõ prodeſt aſſumere in ſe onus probãdi:cum videatur renũtiaſſe. In ſecũdo nõ requiritur. In tertio requiritur, & prodeſt:ita intellige in effectu gl.in ſecũdo ver. [aut ſcio.]ſed primum dictũ non eſt verum:quia licet ſciat illum non eſſe procuratorem,attamen eius ſcientia nõ facit illum procurat. cùm hoc non dependeat ab ipſo reo:ſed ab illo cuius dicit ſe procur. eſſe. bene tamen præiudicat reo dicta ſcientia,vt non poſsit agere cõtra falſum procuratorem ad intereſſe, dicendo quòd debeat reſpondere ſe talem qualem ſe aſſerebat ſecundũ Barto. & ſecundùm dictum ſimiliter non eſt verũ:quia c.paſtoralis. non loquitur in termino dato à iudice:ſed in præfixo à iure: vt litis cõteſt. dic quòd præiudicat etiam ignoranti,vt non poſsit obijcere.etiã ſi de nouo ad eius notitiam perueniat.gloſ. eſt parua quæ reputatur no.in d.l.qui procuratorem dat.§.fina.dum dicit ſciens vel ignorans,non curo.Tertium verò membrum gloſſ.bene eſt verum.Alij ſoluũt aliter,quod ſi nullo modo fuiſſet exceptio propoſita ante lit.conteſtat.poſſet opponi poſt. & ita loquitur. l. ita demum.& aliæ & concordantes , ſed hoc debet intelligi quòd fuit propoſita:ſed non diſcuſſa:quia ea non obſtante reus admiſit procuratorem ad conteſtandum litem. per quòd videbatur ſibi præiudicaſſe,& renuntiaſſe exceptioni propoſitæ : quia faciebat actum contrarium,vt in l.cum in plures. §. locator. ff. loca. tamen intelligendum eſt quòd admiſit cũ proteſtatione, vel ſalua ſua excep.cui non renuntiabat:tunc poſt litem conteſtatã poteſt petere ꝙ oſtendat mandatum.aliàs repelletur,& hoc vult glo.in fi.dum dicit. [alij dicunt.] licet multum breuiter loquat. & Bar.eam reprehendit,dicens quòd iſta proteſtatio ei non prodeſſet,poſtquam fecit actum contrarium. Sed tu dic quòd poteſt ſuſtineri , ſi iudex non obſtante exceptio.oppoſitione compellit ipſum ad litem conteſtandã:nam tunc ſi conteſta. eſt præmiſſa proteſtatione,quod ſit ſibi ſalua,non videtur renuntiaſſe: & poteſt poſtea eam proſequi.per id quod habetur in l. nam & poſtea.circa princ.ff.de iureiuran.& in l.prætor.in princip. ff. de dam.infec.& in l.exceptionem.j.de proba.Quantum autem ad ſolutionem contrarij de l. ita demũ.vera ſolutio eſt iſta. omiſsis alijs,ꝙ ibi loquitur qñ opponitur. tu nõ potes eſſe procur. quo caſu diſtinguit.an ex cauſa quæ prohibet ipſum agere pro alio, non pro ſe,& tunc poſt lit.conteſt. non admittitur iſta exceptio: etiam ſi eam ignorauit ſibi competere:& etiam ſi velit in ſe aſſumere onus probandi:quia non reddit iudicium retro nullũ. Sed ſi erat talis quæ prohibet ipſum agere etiam pro ſe,poteſt admitti:ſi ſuſcipiat in ſe onus probandi:quia reddit iudicium retro nullum.vt in l.non idcirco.ff.de iudi.& in l.ij.cum ibi no.in gloſſ.in
5 §.j.ff.qui ſatiſda.cog.† Si verò dicatur tu non es procurator : iſta poteſt opponi.etiã poſt lit.conte.dũmodo opponens aſſumat in ſe onus probandi:licet ante lit.conteſt.non haberet neceſſe hoc facere,niſi procu.fundaſſet intentionẽ ſuã producendo inſtrumentũ mandati.& reus obijceret ꝙ erat reuocatũ:quia teneretur
6 probare reuocationẽ.l.in exceptionibus ff.de proba.† Sed contra prædicta oppo.de no.per gl.in c.j.de elec.lib.vj. ſuper verbo abſentiæ. Sol.licet pars aduerſa non admittatur niſi aſſumat in ſe onus probandi.iudex tñ ex officio ſuo poteſt cõpellere procu. ad oſtendendũ mandatũ,ne iudiciũ ſit illuſoriũ : aliàs repelleret eum:ſi dominus non erat multum à longe:aliàs ſecus.ne iudiciũ impediatur. Et imputet ſibi reus qui non oppoſuit.hoc vult iſta glo.ſignanter,non ergo iudex ad inſtantiam partis quæ non op-

a ¶ Quæ de nouo. Ad de Bar.& doc. in l.ij. C.de cõſor. eiuſdem litis.& in c.inſinuante.de offi.dele.maximè per Fel.in ij.colũ. & vide Alexand. de Imo.in conſ.lxxij.in iiij. volu. & ibi quõ iſta exceptio tu nõ es procurator.poſsit opponi poſt concluſum in cauſa.Fran.Cur.

Not. cautela.
a ¶ Ita voluit. Adde Pet. de Anc. in conſil. xl. & an ſufficiat producere mandatum, abſque alio ꝙ aliter conſtet iudici. Vide Fran. Are. in ſuo cõſ. lxviij. & vide ad materiam Ale. de Imol. in conſi. vj. in iiij. vo. & ibi an præſumatur de mandato procuratoris, ſi notarius aſſerat illud in actis productum. Fran. Curt.
b ¶ Si vnus Epiſcop⁹. Adde c. fina. v. q. iij. Doc. in c. j. de procu. Doct. in c. j. de ſyndi.

poſuit ante litem cõteſtatam, tenetur hoc facere: ſed bene põt, ſi vult ex officio ſuo: in caſu prædicto. Et quod dixi poſt litem cõteſt. ideo eſt: quia per eam legitimaẽ perſona procuratoris, ſicut ꝑ cautionem rati: vt ſentit gl. in l. Pomponius. ff. eod. Nam poſt eam nõ poteſt aduerſarius petere cautionẽ rati: vt in tex. ergo nec ꝙ oſtẽdat mandatũ: quoniam hoc nõ tenebaẽ facere ante lit. cõteſt. ſi noluiſſet cauere de rato. vt no. in l. nõ ſolũ. §. qui alienaſſe. c. ti. ergo multò minus poſt. licet Bart. ſentiat cõtra. ꝙ lis cõteſt. nõ præcludat viam exceptioni. ſed fateor. dũmodo opponens aſſumat in ſe onus probãdi. Et hoc ſentit Ioan. And. in c. qm̃ contra falſam. de proba. poſt Inn. vbi multa bona dicit circa iſtã materiam. & ibi omnino vi-
7 de in gloſ. ſeq. †Pro eius declaratione oppo. cõtra text. dum dixit ꝙ nõ poteſt eſſe iudicium, ſi procurator eſt falſus. Nam ſecũdũ hoc nõ poterit legitimari perſona procur. per pronuntiationem iudicis, cuius contrarium quotidie fieri videmus. & poſtquam pronuntiatum eſt hanc legitimam perſonã, etiã ſi verè eſſet falſus procurator, ſi tranſiuit in rem iudicatam, nõ poterit amplius opponi, quouſq; lis ſit finita ꝙ non ſit ꝓcura. niſi opponens aſſumat in ſe onus ꝓbandi: ſed ſi verum eſſet quod dicitur in tex. pronuntiatio eſſet nulla. timore huius dicit gloſſ. ꝙ debet intelligi de iudicio cauſæ principalis. Sed ſuper legitimatione perſonę bene eſt iudicium: quia illud tangit perſonam procu. non domini. Not. iſtam glo. ꝙ ſecundũ Doct. ſequitur quòd talis procu. poterit cõſtituere alium ꝓcura. ad hunc articulum, etiã añ lit. cõteſt. quia eſt cauſa ꝓpria. non ſic in cã dñi. vt s. eo. l. quod quis. Itẽ ſequitur ſecundũ Bart. ꝙ ſi eſt ꝓcu. minoris vel tutor, aut curator, aut ſyndicus eccleſiæ: de quorum mandato dubitatur. & ſic an ſint legitimè conſtituti: ſi ſup hoc diſceptatur, & ꝓnuntiatur contra eos, nõ competit reſtitutio minori, vel eccleſiæ. quia iſta cã nõ ꝑtinet ad eos ſed ad tuto. vel cura. vel ſyndicum, quibus non com-
8 petit reſtitutio. †Item not. in iſta gloſſ. in eo quòd ſequitur ꝙ iſta diſtinctio quæ fit in l. ſi ſine. ff. rem ra. habe. qñ ſoluiẽ indebitum ꝙ diſtinguitur an ſoluatur per ſniam, & non repetitur: quia ſnia de indebito facit debitum. l. j. j. de cõd. inde. aut non per ſniam: & tunc repetitur: qa iſta diſtinctio habet locum, qñ ſoluiẽ putatiuo creditori: ſed ſi putatiuo procu. putatiui creditoris, indiſtinctè repetitur ab ipſo procura. falſo. ſiue ſit ſolutum ꝑ ſentẽtiã, ſiue nõ.
9 †Vltimò circa iſtam materiam recolligitur ꝙ quatuor modis legitimaẽ perſona ꝓcu. vt ſic poſtea nõ poſſit opponi, nec repelli à proſecutione iudicij, quouſq; ſit finitũ: niſi opponens aſſumat in ſe onus probandi ꝙ nõ ſit procurator. Primò qñ de mãdato fuit diſceptatum. & non fuit ꝓnuntiatũ; ſed fuit admiſſus cũ cautiõe rati: vt in l. inter quos. §. alieno. ff. de dã. infect. Secũdò qñ fuit ꝓnuntiatũ ꝙ habebat legitimũ mãdatũ, & ſnia trãſiuit in rem iu. vt l. ij. j. ſi ex falſis inſtr. & de fi. inſtru. l. fi. vñ Spe. in ti. de exce. §. nũc videndum reſtat. circa fi. dat cõſiliũ ꝙ fiat talis ꝓnũtiatio. de qua tangit Bal. in l. falſus. in pe. col. j. de fur. Aduerte tñ: quia Spe. videẽ ſentire quod talis ꝓnuntiatio facit ius, non ſolũ inter ꝓcu. & aduerſarium, inter quos facta eſt: ſed etiam cõtra dñm, cuius nomine in iudicio eſt: ſed Bar. & Cyn. tenuerunt cõtrarium hic, & etiam in loco præalleg. niſi ipſe dominus ſciuerit diſputari: & de hoc diſſimulauit, & non contradixit. & hoc verius: quia ſi dominus ignorauit: & fuit citatus, res inter alios acta ſibi nõ præiudicare poteſt. Si autem ſciuit, & nõ cõparuit, tũc ſibi præiudicat iudicium agitatum per falſum procuratorem: etiam ſi nõ fuiſſet pronuntiatum ſuper legitimatione perſonæ: quia ſciendo ipſum agitare cãm ſuam, & nõ contradicendo, videẽ habere ratũ. facit, quod no. Inno. in c. ex parte decani. de reſcr. quod etiam tenet hic Bal. in fi. niſi eſſet procu. rei qui poteſt etiam eum inuitum defendere. vnde patiendo non videtur propterea conſentire: quia nec poteſt prohibere: ſecus quando poteſt, iuxta no. in l. Caius. ff. de pign. act. Tertio modo, legitimatur perſona: quando fuiſſet ꝓductum inſtrumentũ mãdati. & notarius in actis de hoc facit mentionem: ponendo principium inſtrumenti, & finẽ: ſed nõ totum tenorem. & altera pars nihil oppoſuit. Nam licet poſtea nõ fuerit præſtita cautio rati, non pronuntiatur ſuper mandato: nec lis conteſt. nec amplius producetur originale, non poteſt opponi ꝑ alteram partem ꝙ nõ habebat mandatum. niſi hoc probet. ita vo-
a luit [a] Inno. in c. qm̃ contra falſam. in ver. inſtrumentorum. de proba. ſit ergo cautus procu. alterius partis, quando ſic producitur mandatum: & ſic exprimitur in actis ꝙ nõ conſentiat niſi prout de iure &c. ſed dicit inſtrumentum eſſe falſum, vel mandatũ nõ eſſe legitimum. & tunc poſtea poterit opponere: & niſi appareat de originali, & ipſum producat, repelletur à iudicio: & ita faciũt aduocati. Quarto modo legitimatur. poſito ꝙ nullum iſtorum trium interueniat, ſi fuit admiſſus non facta oppoſitione nec ꝓteſtatione, & lis fuit conteſt. quia poſtea nõ poteſt peti cautio rati: vt in l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. eo. nec compelli ad oſtẽdendum mandatum, cum etiam ante conteſtationem nõ poſſet compelli: ergo neceſſariò ſequiẽ ꝙ ſit admittendus tanquã legitimus ꝓcura. niſi probetur contrarium. & hoc innuit Ioan. Andr. in d. c. quoniam cõtra. licet Bart. videatur ſentire contrarium. ꝙ litis conteſt. ſola non præcludat viam opponendi. & ſic innuit ꝙ non incumbat onus probandi ipſi opponenti. mihi tamen ſemꝑ viſum eſt contrarium: & nunc reperio domi. Raph. idem tenere per dictas rationes. & prædicta omnia locum habent ſi non eſt ſecuta ratihabitio domini: ſed ſi ſecuta eſt, ſiquidem adhuc lite pendente, retrotrahitur. & mandato comparatur, idem ſi cã finita, & lata ſit ſententia contra procurato. falſum: quia dominus poteſt eam ratam habere: etiam in ſui præiudicium: & his
10 duobus modis intelligitur. l. licet. ff. de iudi. †Sed ſi eſſet lata ꝑ falſo procuratore, Petr. tenuit quòd dominus non poſſit eam habere ratam ad ſui vtilitatem: quia malitioſè videtur tacuiſſe, expectando quòd pro eo feratur ſententia: vt not. Cy. in l. tutor. j. qui. ex cau. in integ. reſti. non eſt neceſſaria. ſed gloſſ. ordi. quam ſequitur Barto. in l. ſi mater. §. hoc iure. ff. de exce. rei iudic. tenet contrarium. de hoc dixi in dicta lege, licet. quia Bald. & Angel. diſtinguunt. dic vt ibi.

LEX XXV.

1 QVicunque. †Conſtituti in dignitatibus non debent litigare per ſe: ſed per procura. aliàs puniuntur, tam ipſi quàm iudex qui hoc patitur. hoc dicit cum authen. quæ hic ponitur. & ratio eſt: quia faciunt verecundiam dignitati, vnde ſi vnus Epiſco-
b pus [b] vellet agere coram vno iudice ſeculari contra debitorem Epãtus, vel eccleſiæ nõ debet ꝑ ſeipſum litigare: quia magna reſultaret verecundia dignitati ſe conſtituere procuratorẽ. Et iſte eſt caſus in quo cogitur quis conſti. procuratorem. econtrà in l. ſeq. eſt caſus in quo non cogitur perſonaliter, ſed poteſt ſi vult: ſi non vult, poteſt mittere procura.

2 *In cauſis criminalibus etiam in quibus admittitur procurator, ſi iudex non uult procuratorem admittere, poteſt citare principalem: tanquam melius informatum de ueritate, & quæ ſit practica ſi compareat, uel non?*
3 *Statutum quòd debeat quis citari ut compareat per ſe, uel per procuratorem: & iudex citauit aliquem ut compareat ſimpliciter, & nõ dixit per ſe, uel per procuratorem, an citatio ualeat?*
4 *Si habeo contra te iura ceſſa à Titio, & ago ex illis iuribus, tu uis q. citetur Titius, tanquàm melius informatus de ueritate, ut ueniat ad reſpondendum poſitionibus tuis, an ille ſit citandus?*

LEX XXVI.

1 IN pecuniariis. † Quilibet citatus in cauſis pecuniarijs poteſt comparere per procuratorem: licet hoc non contineatur in citatorio, niſi fuerit citatus vt perſonaliter compareat, quod facere poteſt iudex ordinarius ex iuſta cauſa, non aliter. h. dicit. Et cauſa eſt iuſta: quando eſt informatus melius de veri-
2 tate quàm procurator. Et †ideo in cauſis criminalibus etiam in quibus admittitur ꝓcurator; quia imponitur pœna à relegatione infrà, ſi iudex non vult procura. admittere, poteſt citare principalem, tanquàm melius informatum de veritate: quia agitur de facto ſuo, Et practica eſt: quia citaẽ vt veniat ꝑſonaliter ad informandũ curiam de quibuſdam, & ſi cõparet, detinetur ꝑſonaliter: & ponitur ad torturam: ſi non cõparet, procedit contra eũ tanquàm contra contumacem: & ponitur in banno ſecundũ formam ſtatutorum & habetur pro confeſſo: & huic cautelæ non poſſunt citati obuiare. vt not. Cy. in l. eos. j. de accuſ. Sed Iacob. But. dixit cõtrarium. vt poſſit procu. conſtitui. ad ſic reſpondendum

um determinatè. Bar. dicit ꝙ hoc nõ ꝓdeſt: quia veritas magis
diſcernit ex præſentia ꝑſonæ: vt iudex videat qua fronte, & qua
trepidatione loquať. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. † Quæ
rit hîc Iacob. Butr. quid ſi ſtatutum dicat ꝙ debeat quis citari vt
comparcat per ſe, vel ꝑ procu. iudex citauit aliquem vt cõpareat
ſimpliciter, & nõ dixit per ſe, vel ꝑ procu. An citatio valeat? Et
videtur quòd nõ: quia nõ eſt ſeruata forma ſtatuti. Cõtrariũ ipſe
determinat: quia ſemper ſubintelligiť: vt in hac l. & expreſsio eo-
rum quæ tacitè inſunt non eſt neceſſaria: vt l. iij. ff. de leg. j. † Item
quærit Cy. ſi habeo contra te iura ceſſa à Titio: & ago ex illis iu-
dicantu vis ꝙ citetur Titius, tanquàm melius informatus de ve-
ritate, vt veniat ad rñdendum poſitionibus tuis. An ille ſit citan
dus? Videtur ꝙ ſic: vt in hac l. contrarium eſt verũ: quia ſua rñſio
nõ eſt attendenda, vt poſsit mihi ꝑiudicare poſt ceſsionem factã
& ius mihi acquiſitum. ar. l. ſi partem. §. fi. ff. quemad. ſer. amit.
Breuiter ipſe diſtinguit. aut periculum ceſsionis, & ſic commo-
dum vel incommodum, competit ad ipſum cedentem: & tũc ſta
bitur ſuæ cõfeſsioni: quia præiudicat ſibi, & nõ mihi. Aut nõ per-
tinet ad ipſum: ſed ad ceſsionarium. & tũc nõ ꝑiudicat, ꝑ rationes
ſupradictas. De hoc vide ꝑ Bar. in l. facta. §. ſi haberes. ff. ad treb.
& de materia huius l. vide in c. j. de iud. lib. vj.

Ne liceat potentioribus patrocinium litiganti præſtare. Rubrica.

1 *[illegible] litem cum potentiori, quòd poſsit aduocare patrocinium æquè potentioris.*
1 *[illegible] appellatione, an contineantur domini priores, etiam ſi ſcribant literas in-
ferioribus iudicibus?*
4 *[illegible] materia, tranſitiuè.*

LEX I.

1 DIuinè. † Aduocans patrocinium potẽtiorum, ratione officij punitur in hoc: quia cau-
ſam perdit. & ipſe potentior auxilium præſtans pu
nitur arbitrio iudicis ordinarij illius loci: licet aliàs
regulr illius iuriſditioni nõ ſubſit. hoc dicit. Et põt
intelligi tam per viã ꝓcurationis, ſiue aduocationis, ſiue ceſsiõis
aduocauerit: vt in hac l. cum ſeq. & ſic poſt licita patrocinia pro-
cura. & aduo. de quibus s. tractauit: nunc tractat de illicitis. quo-
niam [illegible] mala ex bonis principijs orta ſunt: vt in gl. rubri. Et
primò [illegible] cõſti. diui Claudij. vſq; ibi. [quare.] ſecũdò infert
ad caſum ſibi ꝓpoſitum. rñdendo cuidã præſidi, quærenti fortè,
quia dictam cõſtitutionem ignorabat: & ibi debet incipi caſus in
[illegible]. Et ꝓmitte ꝙ ſenatores & clariſsimi viri nõ ſuberant præ
ſidibus prouinciarum. ſed habebãt alios iudices maiores, vt j. vbi
ſena. vel cla. per totum. Quidam ergo ꝑſes requiſitus vt ꝓcederet
cõtra aliquẽ de prędictis potẽtioribus: quia ꝑſtiterãt patrociniũ
in quadã cãuſa cõtra priuatũ, dubitabat procedere cõtra illũ rõne ꝑ
dicta: ideo cõſuluit imperatorem. qui rñdet ꝙ in hoc nõ habet ti-
mere: quia erat iudex cõpetens virtute dictæ cõſtitu. diui Clau-
2 dij. cuius tenorem hîc infert: & hoc vult iſta lex in effectu. † & in
[illegible] iſtam legẽ qñ ille qui aduocauit patrocinium potẽtioris,
nõ habebat litẽ cũ potentiori. ſi autem habebat, tunc videtur to-
lerandus & excuſandus, ſi aduocauit patrocinium æquè potẽtio
ris: quia hic non videtur feciſſe vt metum inferret: ſed potius vt
ipſum excluderet. ar. in l. cum pater. §. Titio in fi. ff. de leg. ij. Et hoc
[illegible] quadam muliere vidua, quę habebat litem cũ vno
magno doctore, q poterat videri potẽtior reſpectu eius, cũ ipſa
eſſet deſtituta auxilio cuiuſcunq;. Ideo aduocauit patrocinium
cuiuſdam magni doctoris, qui erat magnus in ſtatu: & nõ cõſueue
rat patrocinari. Sed illud patrociniũ libenter aſſumpſit, vt illam
mulierculã defenderet: vñ nõ videť feciſſe cõtra hãc cõſtitutio-
3 nẽ. † Sic intelligit Bart. iſtã legẽ. ſiue talis potẽtior palã patrocine
tur, ſiue occultè ꝑ interpoſitas perſonas, vel literas. Et inducit cõ
tra illos, qui in cauſis quas habẽt aſſumunt patrociniũ dñorum
priorum, vel alterius eorũ, & faciũt ſcribi literas iudicibus infe-
rioribus, vt incidant in hanc cõſtitutionem: & non ſolũ ipſorum
priorum: imò etiam ſi notarij, ipſorum per hoc quod hîc dicitur.
[potẽtiorum domorũ opibus & c.] quia notarius priorum diciť
de domo priorũ. Sed do. Raph. hoc nõ tenet: quia iſta cõſtitutio
eſt pœnalis, & reſtringenda. Gl. etiam cum tex. in fi. videť eſſe ꝙ
ſi per l. ſpecialiter cõmittitur alicui iudici ordinario aliqua cau
ſa quæ non ſit naturaliter de ſua ordinaria iuriſditione, non po-
teſt illa cauſa delegari: & ſic nõ videť eſſe iuriſdictio ordinaria.

ſed delegata. licet per l. ſit collata. Regula-
riter aũt iuriſdictio quæ datur à l. eſt ordi-
naria: vt no. in l. & quia. ff. de iuriſ. om. iu. &
ſi dicatur poſito ꝙ ſit delegata debet poſſe
ſubdelegari: quia delegata eſt à principe:
vt in l. à iudice. j. de iud. gl. reſpondet no. ꝙ
illud eſt verũ qñ delegatur à principe viuente per ſpeciale reſcri
ptum. nõ aũt qñ per generalẽ conſtitutionẽ: vt hîc. & in l. j. circa
prin. de off. eius cui man. eſt iur. adde l. j. ff. de dam. infec. vbi per
4 legẽ ſit delegatio, ſicut per ſpeciale reſcriptum. † Vltimò glo. hîc
intrat materiã ceſsionis. quæ potius concernit l. ſequentẽ. quę lo
quitur de ceſsione: & ponit vnam diſtinctionẽ. Sed circa iſtã ma
teriam multæ occurrunt rationes. de quibus in Specu. de ceſsio.
actio. & j. man. l. per diuerſas. & in l. ab anaſtaſio. & ibi vide per
Bald.

a ¶ Depingi arma. Ad-
de quid de pingenti-
bus arma in capellis.
an tales habent meri
tum eccleſię vide per
Doct. in c. duæ ſunt.
xlv. diſt.

1 *☞ Conſtituens potentiorem procuratorem in rem ſuam, quòd etiam perdat ius crediti ſui.*
3 *Primò debet poni & aſsignari titulus propter quem fit ceſsio, ut donatio, uel uenditio, & deinde ſequi ceſsio quæ fit.*

LEX II.

1 SI cuiuſcunque. † Cedens actionem ſuã po-
tentiori ratione officij per-
dit actionem illã. & ſic ceſsio eſt inualida. h. d. & dic ꝙ
applicatur alteri parti: vt no. j. tit. proxi. l. j. in gloſſ. pen.
2 Sed † quid ſi non ceſsit, ſed procuratorẽ in rem ſuã illũ dominus
conſtituit. dic idẽ: quia videtur in fraudẽ hoc feciſſe: vt not. gl. ff.
3 de pac. l. Iuriſgentiũ. §. ait prætor. in vlti. gl. † No. in gl. fi. ꝙ primò
debet poni & aſsignari titulus propter quẽ fit ceſsio: vt donatio,
vel venditio, & deinde ſequi ceſsio, quæ fit &c. & tene mẽti gl.
perpetuò. ad hoc qñ dicatur ſimulata ceſsio: quia ex tribus in ea
numeratis præſumitur ſimulata.

De his qui potentiorum nomine titulos prædiis affigũt, uel eorum nomina in lite prætendunt. Rubrica.

Super gl. rub. ibi. [prohibuit actores.] Idem tenet glo. ff. de alie.
iudi. mu. cau. fac. l. j. in gl. mag. quod tit. præce. nõ habeat locum
in reo, ſed in actore tantum. Doc. tenent cõtrariũ per. l. j. quæ ge
neraliter loquitur. Ideo dic ꝙ titu. præce. loquitur de patrocinio
quod præſtatur verbo ipſius patrocinantis. hîc de eo quod fit fa
cto ipſius aduocantis patrocinium: & ſic ſine facto ipſius peten-
tis, & ſine voluntate vel conſenſu ipſius: aut etiam cum conſen-
1 ſu. Primo tamen caſu non punitur. † Secundo ſic. Fateor tamen
ꝙ iſte tit. loquatur de reo, non de actore. qui reus conuentus ra-
tione alicuius rei quam poſsidet: dicit ſe eã tenere ab aliquo po-
tentiore, vt incutiat timorem litem mouenti, cum tñ ab illo non
teneat. & ſupra muros illius rei deſcribit titulum, vel facit depin
a gi arma [a] illius potentis: quia punitur prout hîc, reperta veritate,
& ſic declarat tit. j. vbi in rem act. l. ij. vbi qñ poſſeſſor conuentus
nominat alium in iudicio, à quo dicit ſe rem illam tenere, euitat
iudicium: quia citatur ille vt veniat ad ſuſcipiendum in ſe litem:
& ſi non venit, proceditur ſecundùm formam iſtius legis cõtra
illum nominatum, non contra poſſeſſorem nominantem. Non
eueniebat ꝙ aliquis volens euitare iudicium nominabat aliquẽ
potentem: & petebat illum citari: & contra eum procedi, nõ con
tra ſe. Actor non audebat contra illũ procedere, vnde potius à li
te deſiſtebat. Reperto ergo ꝙ ab illo non tenebat: ſed noĩe pro-
prio, habet locũ iſte tit. quia punitur pœna de qua hîc. & ille po-
tens ſi non conſenſit, non punitur: ſed aliàs infamatur.

1 *☞ Sicut ſtatur libello actoris in eo quod continet contra eum. ita ſtatur ſcripturæ quã dat reus per modum exceptionis, ſi aliquid continet contra eum.*

LEX VNICA.

1 ANimaduertimus. † Bart. not. hîc cir-
medium in ver.
[contradictorijs libellis.] quòd ſicut ſcriptura
quam dat actor petendo aliquid à reo dicitur li-
bellus: ita ſcriptura quam dat reus excipiendo,
2 & contradicendo dicitur libellus. † Et ex hoc infert quòd ſicut
ſtatur libello actoris in eo quòd continet contra eum, vt in l. cũ
precum. j. de lib. cau. ita ſtatur ſcripturæ quam dat reus per mo-
dum exce. ſi aliquid continet contra eum, per iſtum text.

Vt nemo priuatus &c. Rubrica.

1 *☞ Qui facit depingui arma Imperatoris, uel nomen principis ſuper domo uel poſſeſſione alicuius, qualiter puniatur?*